

FI lausuntopyyntö VaVa syksy 2017

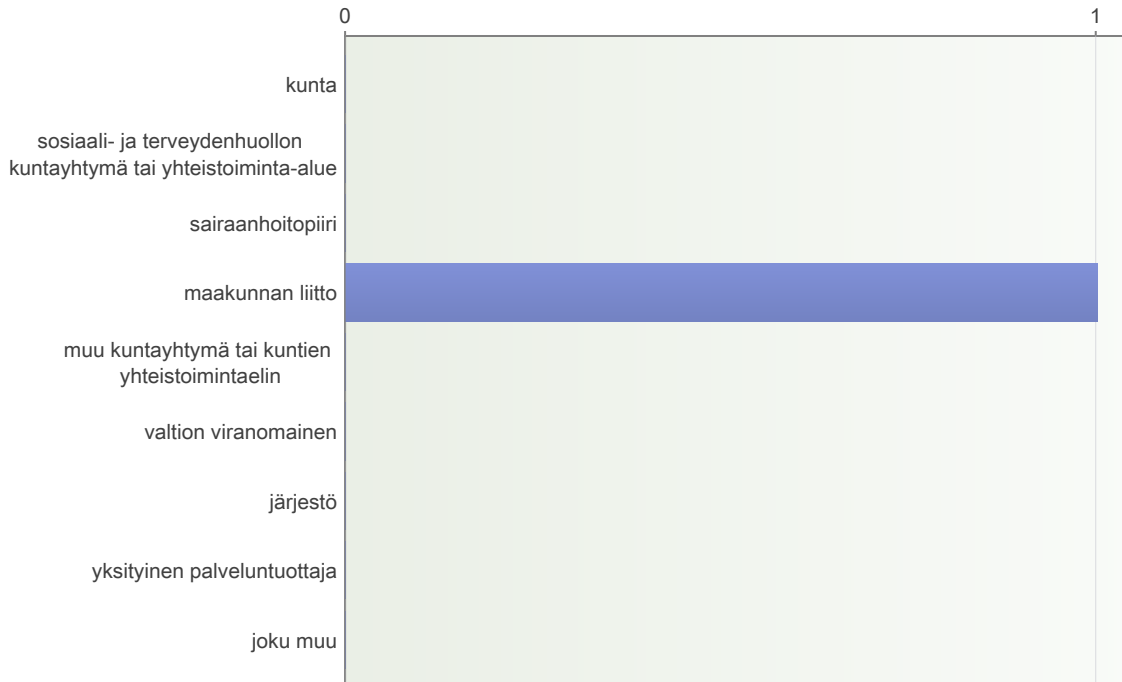
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot, sähköposti ja puhelinnumero	Lausunnon käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Etelä-Karjalan liitto	Anni Laihanen	Muutosjohtaja Aija Tuimala, aija.tuimala@ekarjala.fi, 040 869 6494	11.12.2017	Etelä-Karjalan liiton hallitus

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Etelä-Karjalan liitto on jo aiemmissa lausunnoissaan todennut, että sote- palveluiden kokoaminen 18 maakuntaan on perusteltua. Strateginen, suorilla vaaleilla valittu maakunnan luottamushenkilöiden ohjaus palvelustrategian ja palvelulupauksen avulla antaa hyvät edellytykset maakunnan asukkaiden tarvitsemien palvelujen kehittämiseksi valtion takaaman, laskennallisiin kriteereihin perustuvan rahoituksen puitteissa.

Uudistuksen myötä on mahdollista entisestään kehittää sote-palvelujen järjestelmää maakunnan omien tarpeiden ja kehittämisideoiden pohjalta, kun palvelujen tarjonta paranee valinnanvapauden lisääntyessä.

Etelä-Karjalassa Eksote on toiminut edelläkävijänä, mikä luo hyvät edellytykset uudistukselle maakunnassa samoin kuin se, että Lappeenranta on yksi 12:sta ns. laajan päivityksen sairaalan sijaintipaikoista. Kustannustehokkuudessa ja palveluihin pääsyvertailuissa Etelä-Karjala on jo nyt maakuntien kärkiryhmissä. Valinnanvapauden lisääminen sote-palveluissa on siksi mahdollisuus sekä alueemme asukkaille, maakunnan liikelaitokselle, yksityiselle yritystoiminnalle että myös palvelujemme tarjoamiselle naapurimaakuntiin ja lähialueille. Ketteränä toimijana Etelä-Karjalalla on edellytykset menestyä myös uudessa tilanteessa, jossa kilpailu asiakkaista kasvaa.

On hyvä, että valinnanvapauskokeilut ovat alkaneet pilottihankkeina eri puolilla maata kokemusten saamiseksi. Etelä-Karjalassakin on jo kokemusta palveluseteleistä ja henkilökohtaisen budjetin käyttöönotosta sekä kokonaisulkoistuksesta silmäyksikön osalta. Kehitystyötä on syytä jatkaa kertyvien kokemusten pohjalta.

Valinnanvapauden soveltamisen yksityiskohtien jättäminen laajemmin maakuntien harkintaan ja päätösvaltaan tuo asukkaiden kannalta parhaan tuloksen Etelä-Karjalassakin. Kannatamme esitettyä valinnanvapautta (suoran valinnan palveluiden sote-keskus, asiakasseteli, henkilökohtainen budjetti) ja monituottajamallia (maakunnan liikelaitos, yritykset, järjestöt ja yhteisöt). Työnjakoa maakunnan järjestämisvastuun ja liikelaitoksen välillä on syytä kuitenkin tarkentaa ja lain toimeenpanossa varmistaa tietojärjestelmien toimivuus ja asiakkaiden tiedonsaanti valintojensa tueksi.

Valinnanvapausmalli ei lakiluonnokseen sisältyvien arvioiden mukaan takaa automaattisesti yhdenvertaista

palvelujen saatavuutta ja valinnanvapautta eri puolilla maata. Esitys voi huonontaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja kasvattaa eroja alueiden välillä saada palvelujen yhdenvertaisesti. Valinnanvapauden tulee koskea vain perusterveydenhuoltoa, ei erikoissairaanhoidon palveluita, koska se vaarantaisi laajan päivystyksen sairaalan toimintaedellytykset sekä yleisesti Suomen erinomaisen julkisen erikoissairaanhoidon lisäten myös merkittävästi kustannuksia.

Perusteluna on se, että esitys erikoislääkäreiden sijoittamisesta sote-keskuksiin vaarantaa sairaanhoitopiirien erikoissairaanhoidon päivystyksen ja siten myös synnytystoiminnan ja maanlaajuisen erikoissairaanhoidon koulutuksen määräämällä asiakassetelit tiettyihin kirurgisiin toimenpiteisiin. Tämän lisäksi erikoislääkärien sijoittaminen sote-keskuksiin tarkoittaisi käytännössä sitä, että pienillä paikkakunnilla ei voisi olla lainkaan sote-keskuksia, koska lakiluonnoksessa sote-keskuksiin esitetyt erikoislääkäreit ei ole riittävästi ja heidän saamisensa keskussairaaloihinkin on eri puolilla maata vaikeaa.

Jos valinnanvapaus tulee koskemaan vain perusterveydenhuoltoa ja joitakin sosiaalihuollon peruspalveluja, joita sote-keskusten monialainen toimijaverkko toteuttaa, voi yhdenvertaisuus sen sijaan vahvistua.

Maakunnan järjestäjäroolin lisäksi markkinat eli kysyntä ja tarjonta, määrittävät valinnanvapauden toteutumista käytännössä eli sen miten ja missä yksityisten ja kolmannen sektorin tuottajien tulo nykyistä selvästi vahvemmin palvelujen tuottajiksi lisää myös käytännössä palvelujen saatavuutta. Varsinkin suuremmissa kaupungeissa tarjonnan lisäys ja sen myötä aito valinnan mahdollisuuksien lisääntyminen on hyvin todennäköistä. Syrjäseuduille lisäpalveluja on asiakasmäärien vähäisyyden takia vaikeampi taata.

Asukkaiden voi myös olla – ainakin alkuvaiheessa - vaikea ymmärtää kaikkia eri vaihtoehtoja sekä vertailla niitä keskenään. Mallin toteutuminen yhdenvertaisesti edellyttääkin toimivia valtakunnallisia tietojärjestelmiä, joilla asiakkaan tietojen kulku turvataan aukottomasti monituottajaverkossa hänen edukseen. Tätä esityksessä korostetaan.

Uudessa mallissa järjestäjänä toimivan maakunnan osaaminen on erittäin tärkeää. Maakunnan suorittamalle asiakkaiden neuvonnalle ja ohjaukselle on oltava ja tarvittaessa luotava toimivat työkalut, jotta kansalaisten yhdenvertaisuus ja maakunnan viimekätinen vastuu palveluista voivat toteutua.

Esityksessä maakunnalla on vastuu maakunnan asukkaiden palveluista. Maakunnalle järjestäjänä on lisäksi esitetty valtaa palvelujen tarjoamista koskeviin määrittelyihin sekä korvausten tason määrittämiseen sekä maksamiseen. Tämä on tarpeen erityisesti pitkien etäisyyksien maakunnassa, jossa liiketaloudellisin perustein toimivien sote- keskusten elinmahdollisuudet ja sen myötä myös asukkaiden valinnanmahdollisuudet voivat paikoin olla rajallisia. Lakiesitykseen sisältyvä mahdollisuus kannustaviin erityiskorvauksiin on siksi tarpeellinen.

Paikallis- ja aluetalouden sekä yritystoiminnan edistämisen näkökulmasta on tärkeää, että myös pienempien tuottajien (yhdistykset, säätiöt, pienet yritykset) mahdollisuudet osallistua sote-keskuksen palvelujen tuottamiseen taataan. Siksi erilaisten kumppanuus- ja alihankintamallien tulee olla mahdollisia, jotta sote-keskuksen päävastuutaho voi tarvittaessa käyttää paikallisia tuottajia joidenkin palveluvalikkoonsa kuuluvien palvelujen tuottamiseen. Tähän esityksessä viitataan mutta mahdollisuuden voisi kirjata perusteluihin vielä painokkaammin.

Lisäksi palvelujen tarjonnan tulee olla mahdollista myös sähköisesti etäpalveluna silloin kun se on tarkoituksenmukaista ja potilaan kannalta hyväksyttävää. Lääkärien ja muun erikoishenkilökunnan vastaanottoajat on voitava säännösten estämättä järjestää niin, että työnantaja voi halutessaan käyttää henkilöstään joustavasti eri puolilla maakuntaa. Silloin vaadittava palvelutaso voi helpommin toteutua myös maakuntakeskuksesta kauempana olevissa sote-keskuksissa.

Sote- keskuksissa olisi hyvä olla vahvempi maakunnan liikelaitoksen tarjoama sosiaalitoimen ohjaus ja palveluita, jotta heikommassa asemassa tai syrjäytymisuhan alaisena olevat henkilöt saisivat avun helposti, kattavasti ja paikan päällä. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi tulisi sosiaali-neuvonnan ohella olla maakunnalla mahdollisuus itse päättää tarjota mm. päihdeohjauksen tai psykiatrian palveluja budjettinsa puitteissa.

Asukkailla on hakeutumisoikeus palveluihin koko maakunnan alueella. Tämä lisää yhdenvertaisuutta asukkaiden kesken maakunnan sisällä. Hakeutumisoikeus eri maakuntien välillä on myös kansalaisten oikeuksia lisäävää ja järkevää siksi, että monen kansalaisen kohdalla arjen työssäkäynti- ja asiointialueet ylittävät maakuntien rajat.

Erikoissairaanhoidon päivystyksen varmistamiseksi maakunnalla tulee olla oikeus rajata erikoissairaanhoidon asiakaseteleiden myöntämistä, mikäli päivystävän sairaalan resurssit ja toimintakyky voisivat vaarantua. Tämä on välttämätön säädös, jotta varsinkin pienemmissä maakunnissa voidaan tarvittaessa torjua riski avainhenkilökunnan vakavista saatavuusongelmista.

Pykälässä 24 setelien myöntämisen rajoittaminen on mahdollista, jos ”se on välttämätöntä palvelukokonaisuuksien toimivuuden tai palvelujen kustannustehokkaan järjestämisen perusteella. Asiakaseteliä ei saa käyttää jos asiakas- tai potilasturvallisuus voi vaarantua”. Kiireettömään leikkaustoimintaan asiakaseteliä maakunta ei voi lainkaan myöntää, mikäli ”käyttönottaminen voi vaarantaa maakunnan liikelaitoksen lakisääteisistä tehtävistä suoriutumisen”. Siinä tapauksessa kyseessä on siis ns. ehdoton setelien myöntämiskielto, jonka tulee siten olla maakunnan päätösvallassa.

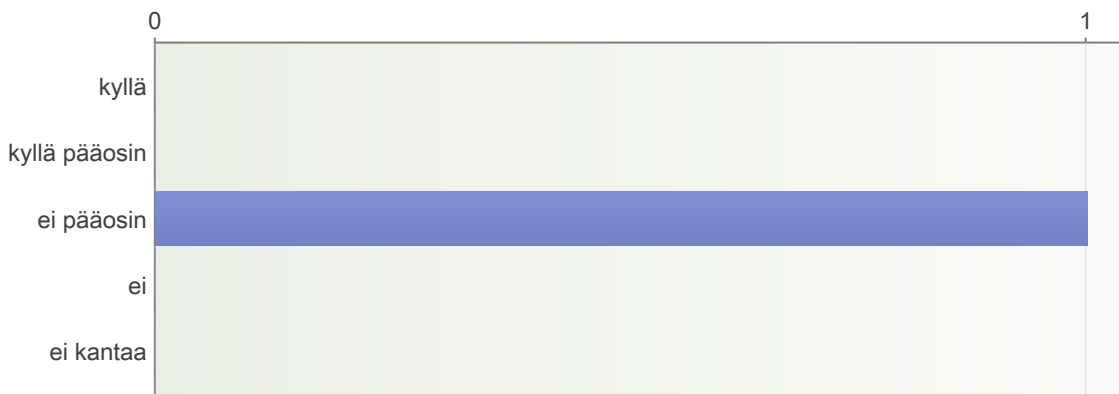
Lain perusteluissa tulisi kuitenkin kustannustehokasta järjestämistä tarkentaa siten, että sillä tarkoitetaan mm. maakunnan budjetin asettamaa taloudellista rajoitetta. Liikelaitoksen on huolehdittava kaikissa tapauksissa lakisääteisistä tehtävistään, joten asiakaseteleitä ei tule eikä voida myöntää niin, että liikelaitoksen rahoitus ja toimintakyky vaarantuisi.

Yksityiskohtaisemmassa ohjeistuksessa on huolehdittava siitä, että maakunnille tuleva hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoite sisällytetään myös niihin sopimuksiin, joita maakunta tekee eri tuottajien kanssa. Tässä tehtävässä yhteistyö kuntien kanssa on oltava mahdollisimman saumatonta, jotta tavoite edistyy ja yhdenvertaisuus vahvistuu.

Työterveyshuollon erilliseen valtion rahoitukseen ei tässä esityksessä puututa, koska työterveyshuolto on alusta pitäen rajattu uudistuksen ulkopuolelle. Kansalaisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta rajausta ei kuitenkaan ole merkityksellisenä.

5. 2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaalla on mahdollisuus valita sote-keskus sekä toisenkin maakunnan liikelaitos, jonka valintaa rajaa todellisuudessa kuitenkin asukkaan vastuulle jäävät matkakustannukset. Mutta asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti lisäävät merkittävästi valinnanmahdollisuuksia julkisesti rahoitetuissa palveluissa, joissa sitä ennen ei ole ollut.

Asiakkaan näkökulmasta on tärkeää, että asiakastiedon saatavuus ja palvelujen vertailtavuus varmistetaan kansallisesti, koska palveluja voidaan käyttää yli maakuntarajojen. Valinnan perusteena ei ainakaan alkuvaiheessa voi olla todelliset, käyttöön ja asiakaskokemukseen perustuvat tiedot, koska kattavaa vertailutietoa ei ole vielä tarjolla. Alkuvaiheessa onkin todennäköistä, ettei valinnan vapautta käytetä vielä niin laajasti kuin järjestelmän vakiinnuttua ja tultua tutuksi.

Ehdotettu järjestelmä on monimutkainen ja resurssitarve asiakkaiden ohjaukseen ja tukeen oikeiden valintojen tekemiseksi kasvaa, kaventaa asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihinsa ja saattaa hänet aiempaa riippuvaisemmaksi palveluohjauksesta ja tuesta oikeiden valintojen tekemiseksi. Resurssitarpeen kasvaessa esitys nostaa myös kustannuksia. Laaja-alaisia palveluja tarvitseva asiakas ei aina edes pysty itse tunnistamaan tilannettaan ja palvelujen tarvettaan. Esityksen mukainen sirpaleinen palvelujärjestelmä heikentää asiakkaan asemaa valintojen tekemiseksi verrattuna mm. Eksoten integroituun, moniammatilliseen, yhden organisaation alla toimivaan palvelujärjestelmään.

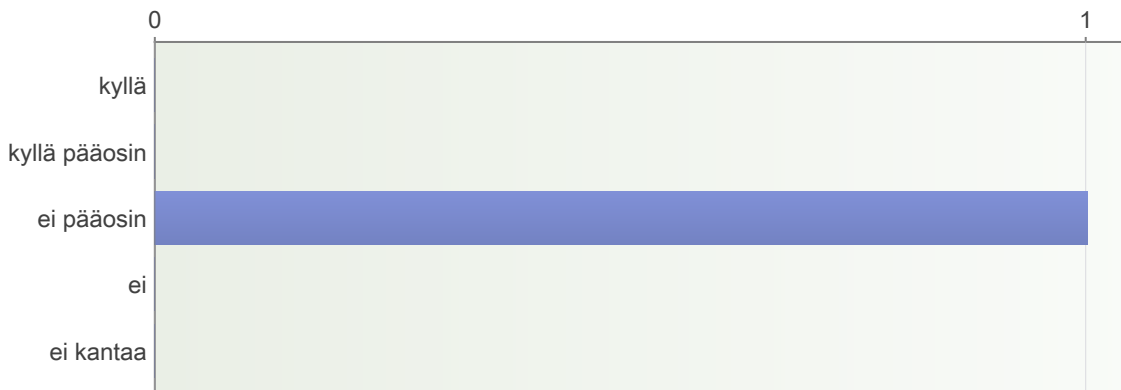
Erytynen huoli valintojen tekemiseen liittyy sosiaali- ja terveyspalveluja käyttäviin erityisryhmiin, joilla on tarvetta moniin eri palveluihin, ja joiden kyky tehdä omia rationaalisia valintoja voi olla alentunut. Heidän opastukseen ja auttamiseen on maakunnan kiinnitettävä erityistä huomiota, mihin esityksessä viitataan.

Asiakkaan tilanteen kokonaishallinnan kannalta monituottajamalli voi muodostaa tietyn riskin onnistuneelle hoitoketjulle ja se voi kannustaa joissain tapauksissa eri tuottajia osaoptimointiin.

Maakunnalle asetetaan kuitenkin vahva velvoite varmistaa integraatio ja sen tulee kyetä myös käytännössä huolehtimaan siitä, ettei epäterveitä ilmiöitä synny. Järjestäjän ja palvelutuottajien yhteisellä tietojohdamisella, keskinäisillä sopimuksilla sekä tuottajien vastuuta lisäävällä rahoitusmallilla (kapitaatorahoitus) voidaan riskiä kuitenkin hallita ja pienentää. Lisäksi eri toimijoiden palvelujen rajaukset on syytä tehdä huolella. Sekin on tärkeää, että tuottajat eivät voi valikoida asiakkaitaan.

7. 3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotettu järjestelmä on monimutkainen ja resurssitarve asiakkaiden ohjaukseen ja tukeen oikeiden valintojen tekemiseksi kasvaa, kaventaa asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihinsa ja saattaa hänet aiempaa riippuvaisemmaksi palveluohjauksesta ja tuesta oikeiden valintojen tekemiseksi. Resurssitarpeen kasvaessa esitys nostaa myös kustannuksia. Laaja-alaisia palveluja tarvitseva asiakas ei aina edes pysty itse tunnistamaan tilannettaan ja palvelujen tarvettaan. Esityksen mukainen sirpaleinen palvelujärjestelmä heikentää asiakkaan asemaa valintojen tekemiseksi verrattuna mm. Eksoten integroituihin, moniammatilliseen, yhden organisaation alla toimivaan palvelujärjestelmään.

Keskuksen sijainnilla on asiakashankinnassa merkitystä ja sijainti on siksi kilpailuasetelmaan vaikuttava tekijä samoin kuin henkilön muut, jo aiemmin muotoutuneet asiakassuhteet. Asettamalla samat vähimmäistason laatu- ja palvelutasovaatimukset kaikille sote-keskuksille maakunta voi vaikuttaa siihen, että keskuksen sijainnin merkitys ei voi korostua laadun kustannuksella.

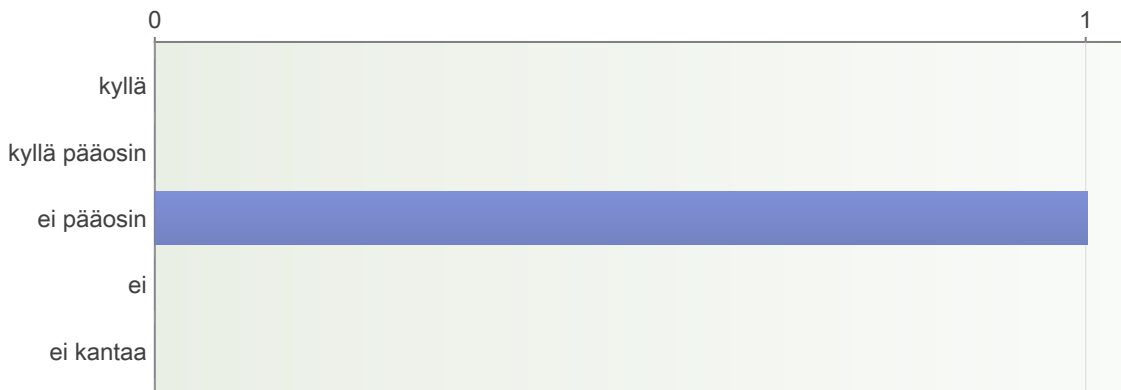
Asiakas voi valita itse sote- keskuksen sekä liikelaitoksen, joiden palveluita asiakkaan tulee olla mahdollista vertailla. Alkuvaiheessa tämä ei ole vielä mahdollista, mutta jatkossa kansallisten tietojärjestelmien ja -palveluiden kehittyessä kylläkin. Asiakkaiden rooli valintojen tekijänä on myös vaativa, ja osa heistä voi tarvita erityistä tukea.

Epätietoisuutta voi aiheuttaa sote-keskuksen ja erikoissairaanhoidon (liikelaitoksen) palvelupolku ja siinä erityisesti ensisijainen hoitoon hakeutumispiste. Tämä vaatii erityisen paljon viestintää ja ohjausta järjestäjältä, jonka on oltava vahva. Palvelupolkujen ja työnjakojen kuvaaminen kansallisesti on myös tärkeää, jotta määrittelyt tulee tehtyä mahdollisimman yhdenvertaisesti.

Sote-keskusten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen roolia on syytä vahvistaa. Palveluohjaus ja asiakkaan valintaa koskevan päätöksenteon tukeminen on erittäin tärkeää, jotta valintatilanne olisi aito ja perustuisi todelliseen tietoon mielikuvien sijaan.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotettu järjestelmä on monimutkainen ja resurssitarve asiakkaiden ohjaukseen ja tukeen oikeiden valintojen tekemiseksi kasvaa, kaventaa asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihinsa ja saattaa hänet aiempaa riippuvaisemmaksi palveluohjauksesta ja tuesta oikeiden valintojen tekemiseksi. Resurssitarpeen kasvaessa esitys nostaa myös kustannuksia. Laaja-alaisia palveluja tarvitseva asiakas ei aina edes pysty itse tunnistamaan tilannettaan ja palvelujen tarvettaan. Esityksen mukainen sirpaleinen palvelujärjestelmä heikentää asiakkaan asemaa valintojen tekemiseksi verrattuna mm. Eksoten integroituihin, moniammatilliseen, yhden organisaation alla toimivaan palvelujärjestelmään.

Vastuu palvelujen ja palveluketjujen määrittelystä, palvelujen yhteensovittamisesta sekä väestön palvelujen toteutumisen seurannasta on määriteltävä maakunnalle. Vastuu on määriteltävä selkeästi, mutta valtakunnallinen järjestelmä tarvitaan yhteensovittamisen toteuttamiseksi. Kanta.fi- palvelu- pohjainen rakenne on erittäin kannatettava ja sen valmistumista sekä hyödyntämistä myös sosiaalipalveluissa tulee kiirehtiä. Yhtenäinen raportointijärjestelmä (yhteisen tietovarannon hyödyntäminen) on minimiedellytys, jotta kansalainen voi valita eri tuottajien ja eri liikelaitosten välillä.

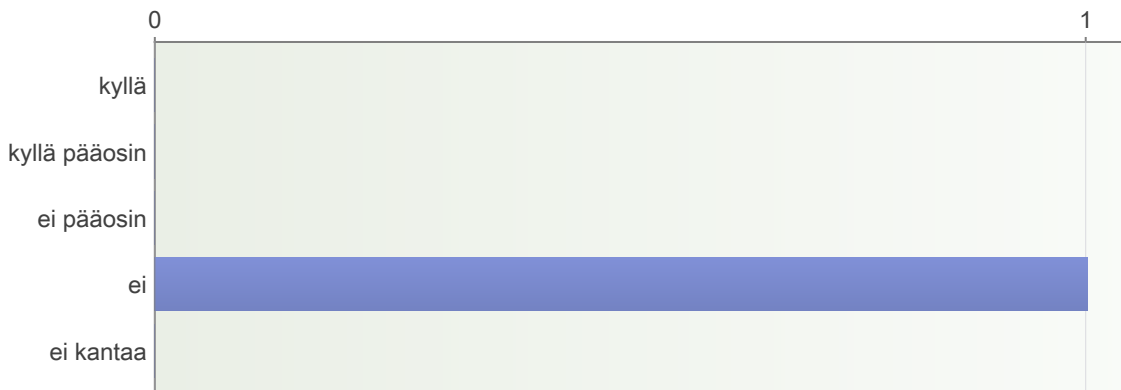
Erikoissairaanhoidon, sote- keskusten sekä henkilökohtaisen budjetin tai asiakaseteleiden tuottajat ovat kaikki itsenäisiä toimijoita, joiden välillä tiedonkulun ja prosessien hallinnan on oltava yhteensopivia. Yhteensopivuus on varmistettava säädöksin, sopimuksin ja kumppanuuksien avulla. Siksi alkuvaiheessa palvelukokonaisuuden ohjaaminen voi olla hitaampaa ja hankalampaa kuin yhden organisaation (nykyiset sh-piirit) sisäisten yksiköiden ohjaaminen. Olennaista on varmistaa palveluiden vaikuttavuus ja siksi myös seuranta- ja raportointijärjestelmien on tuettava tätä.

Asiakassuunnitelmaa on esitetty ratkaisuksi tiedon kokoamiselle, mutta sen teknistä toteutusta ja käytettävyyttä on arvioitava huolella, jottei se jää pelkäksi ylätasoinen hallinnolliseksi välineeksi. Asiakassuunnitelman roolia sekä vastuita järjestäjän, liikelaitoksen ja tuottajien välisenä työkaluna tulee selkiyttää ja vahvistaa. Asiakas ei voi olla oman tiedon hallinnoija tai kokoaja, mutta itseään koskevan tiedon käytettävyyttä hänellekin on taattava.

Maakunnan järjestäjällä tulee lisäksi olla oikeus valvoa kaikkea rahoittamaansa toimintaa, jotta se voi vastata palveluiden laadusta ja yhtenäisyydestä.

11. 5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitys ei turvaa palvelujen horisontaalista ja vertikaalista integraatiota, vaan romuttaa jo syntyneitä ja toimivaa palvelujen integraatiota. Kustannustehokas integraatio edellyttää saman organisaation alla olevia toimijoita integroimaan esim. hoivan ja erikoissairaanhoidon sujuvaa yhteistyötä. Esitettyssä mallissa laaja-alaisia palvelutarpeita omaavien asiakkaiden palvelut sirpaloituvat, asiakas ei pysty hahmottamaan palvelujen kokonaisuutta suhteessa omiin palvelutarpeisiinsa ja ohjaukseen tarvitaan nykyistä huomattavasti enemmän resursseja.

Maakunnalla tulee olla oikeus ohjata tuottajia strategioidensa mukaisesti. Maakunnan järjestäjän ohjaus, sopimukset ja muut edellytetyt sitoumukset asukkaiden yhteiseen palveluketjuun ovat erityisen kriittisiä tuottajien johtamisvälineitä monituottajamallissa. Palveluketjujen integraatio on sovittava sopimuksin, joten kysymys on myös sopimusosaamisesta ja järjestäjäosaamisesta, joiden kehittäminen myös kansallisesti on tärkeää.

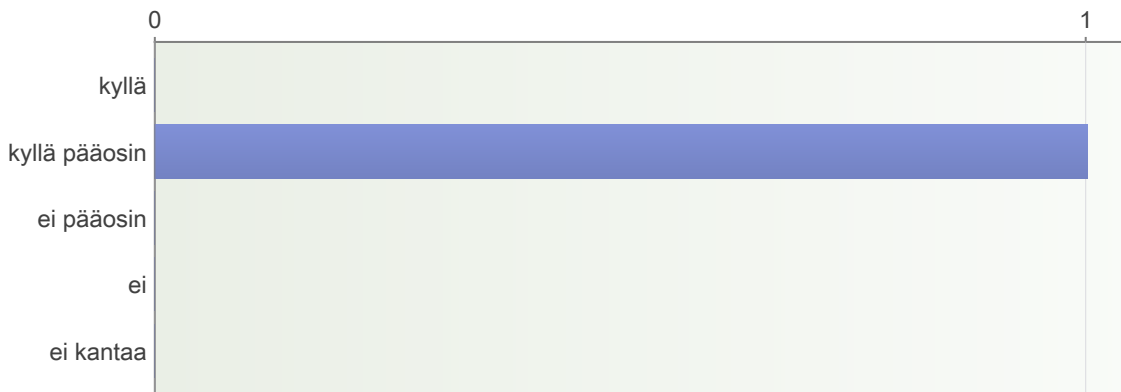
Monet tehtävät ovat luonteeltaan sellaisia, että niistä on vaikea määrittellä, kuuluvatko ne sote-keskukseen vai liikelaitokseen, vaikka ne nykyisellään ovat perusterveydenhuollon kokonaisuudessa. Tämän vuoksi kansalliset määrittelyt, pilotoinnit ja kuvaukset ovat tärkeitä, jotta yhdenvertaisuus myös kansallisesti voidaan taata.

Eksoissa on integroitu toimintaa terveysasemilla hyvinvointiasemiksi, joissa tehdään tiiviisti yhteistyötä perustasolla ja esimerkiksi sosiaalityöntekijät toimiessaan palveluohjaajina voivat tehdä samalla myös virkamiespäätöksiä. Lakiluonnoksessa sote-keskus on palveluvalikoimaltaan nykyistä hyvinvointiasemaa suppeampi, josta syystä integraation merkitys korostuu entisestään.

13. 6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan järjestäjärooli on määritelty sisällöllisesti vahvaksi, joskin luvussa 9 mainitut asetuksenantovaltuudet voivat tulevaisuudessa rajata maakuntien itsehallintoa liikaa.

Maakunnan itsehallinnollista roolia tulee vahvistaa organisoitumisen näkökulmasta siten, että kullakin maakunnalla on oikeus itse määrittellä palvelujen järjestämisen ja tuottamisen parhaat rakenteelliset vaihtoehdot.

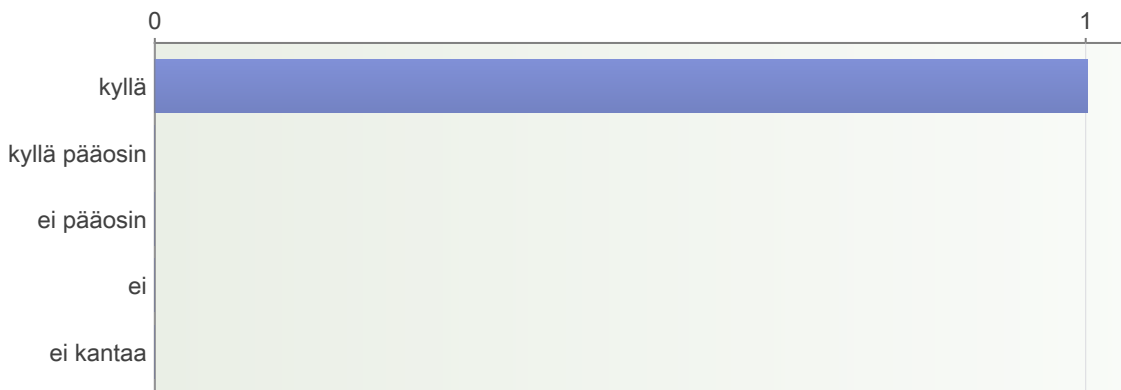
Maakunnan järjestäjän rooli selkeytyisi, mikäli myös asiakaseteleiden myöntämistehtävä olisi liikelaitoksen sijaan määritelty maakunnan tehtäväksi maakuntavaltuuston hyväksymän palvelustrategian ja budjetin rajoissa. Kilpailuneutraliteetin kannalta voi olla jossain määrin ongelmallista, mikäli päätösvalta setelien myöntämisestä tai niiden myöntämättä jättämisestä on yhdellä tuottajista. Vastuu hoidosta ja budjetin riittävydestä on kuitenkin maakunnalla kokonaisuudessaan. Siksi aloite asiakassetelin käytöstä voisi olla liikelaitoksella ja muilla hyväksytyillä tuottajilla mutta päätösvalta myöntämisestä maakunnan sote-järjestämisosastolla.

Maakunnan järjestäjäroolin hoitaminen edellyttää kansallisia tietojärjestelmiä ja toimintamalleja toiminnan tueksi. Maakunnalla on rahoitusvastuu sekä tuottajien valvonta- ja ohjausvastuu asiakkaiden eduksi. Tehtävän hoitaminen edellyttää sopimuksia ja tietoa eli mittareita, vertailuja ja raportointia tietojärjestelmillä, joiden kehittäminen vie vuosia.

Maakuntien yleiskatteellisen rahoituksen osalta ei ole vielä tiedossa kullekin maakunnalle tulevaa summaa, joten on liki mahdotonta tarkkaan arvioida maakunnan rahoituksen riittävyttä ja jakautumista eri tuottajille. Kustannuksia tulee minimoida, mutta varsinkin alkuvaiheessa tulee perustamiskustannuksia. Lisäksi asukkaiden ohjautuminen eri tuottajille voi olla satunnaista ja se voi vaikuttaa järjestäjän sekä sen vastuulla olevan julkisen liikelaitoksen palveluihin merkittävästi. Asiakaspohjan mukainen palvelujen tarjonnan sopeuttaminen ei julkisella puolella ole kovin nopeaa ja helppoa toteuttaa.

15. 7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

Vastaajien määrä: 1

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakuntauudistuksen ja valinnanvapauden toteuttamiseksi tarvitaan toimintaa tehostavia käytäntöjä sekä palveluinnovaatioita, koska kaikilla sote- tuottajilla on kapitaatiopohjainen vastuu asiakkaistaan ja toiminnan tulee olla samalla sekä tehokasta että vastuullista.

Maakunnalla tulee olla mahdollisuus synergiahyötyjen sekä uudenlaisten toimintatapojen kokeiluihin ja käyttöönottoihin myös uudistuksen toteuduttua.

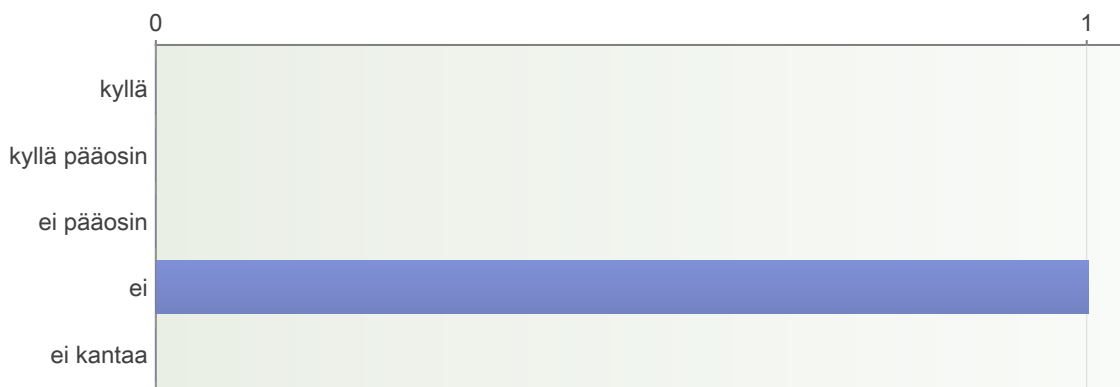
Julkisen liikelaitoksen vastuu erikoissairaanhoidosta sisältää myös vastuun koulutuksesta ja ko. toiminnan kehittämisestä. Tätä vastuuta ei ole yksityisille toimijoille osoitettu. Maakunta voi ohjata sote- keskusten kehittämistoimintaa sopimuksilla, mutta menetelmänä se voi olla hidas, etäinen ja kankea. Esitykseen sisältyvä kannustinten käyttö voi käytännössä toimia paremmin.

Esitetty malli pakottaa julkisen palvelutuotannon uudistumaan asteittain, koska aiemmin pitkälti monopoliasemassaa toiminut julkinen tuotanto altistuu asiakkaiden valintojen myötä entistä enemmän kilpailulle. Kilpailu yksityisten ja muiden julkisten tuottajien välillä lisääntyy, mikä sekä kotimaisten että kansainvälisten kokemusten ja talousteoriankin mukaan edistää parempaa laatua ja kustannustehokkuutta sekä uusia palveluinnovaatioita. Uudistuksen myötä Suomi on siirtymässä tuottajalähtöisestä mallista asiakaslähtöiseen malliin, joka on lähtökohtaisesti hyvä asia. Julkinen valta, maakunta on ja pysyy kuitenkin tässäkin mallissa ratkaisevassa roolissa, eikä sen kokonaisvastuuta ulkoisteta.

Mallin yksityiskohtia on kuitenkin määritelty kansallisesti mm. rakenteiden osalta tarkkaan ja vaarana onkin, että rakenne ei jätä riittävästi tilaa innovaatioille. Lisäksi malli edellyttää vahvaa sopimista eri toimijoiden kesken ja sopimukset on osattava laatia siten, että niissä on tilaa innovaatioille. Tästä johtuen alkuvaiheessa innovatiivisuuden tavoite on erittäin haastava, koska järjestelmä ei ole vielä muotoutunut ja maakunnan järjestäjänä tulisi osata jo määritellä toimintaa sen puitteissa.

17. 8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

18. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos tuottaa ongelmia kustannuskehyksissä pysymiselle ja 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnälle ja tavoitteen vastaisesti tulee nostamaan kustannuksia. Asiakaseteleistä päättäminen tulee jättää maakuntien tehtäväksi paikallisten tarpeiden ja rahoitusresurssien perusteella. Valinnanvapausesitys tuottaa päällekkäistä resurssointia eri toimijoille ja edellyttää paljon lisäresursseja ohjaukseen, valvontaan ja byrokratiaan sekä rajapintojen hallintaan integraation purkautuessa.

Maakunnalla tulee olla oikeus määrätä, mihin palveluihin asiakasseteli otetaan käyttöön. niiden käytön laajuus tulee olla myös sopusoinnussa ja tarvittaessa rajoitettavissa kesken vuotta käytettävissä olevan vuosibudjetin seurannan perusteella.

Maakuntien rahoitusjärjestelmä ohjaa tiukan budjetin toimintamalliin ja koska rahoitus tulee laskennallisten kriteerien perusteella suoraan valtiolta, eikä maakunnan taloudessa ole juurikaan jouston elementtejä, on menojen sopeuttaminen tuloihin välttämätöntä. Kuntien siirtymävaiheen valtionosuusmuutoksia koskevaan lakiesitykseen sisältyvät kannustimet ovat saaneet aikaan sen, että kunnat ovat ryhtyneet leikkaamaan sote-menojen kasvua jo 2018 tulo- ja menoarvioissaan. On oletettavaa, että suuntaus jatkuu 2019. Sote-kustannusten kasvun hillintää tukee huomattavasti myös kilpailukyky sopimus. On muistettava, että mikäli suuremmat maakunnat toimisivat yhtä kustannustehokkaasti kuin eräät pienemmät, kuten Etelä-Karjala tai Päijät-Häme, ei kolmen miljardin tavoitteen saavuttaminen olisi mikään ongelma.

Taloukskasvun jatkuminen ja valtiontalouden tila viime kädessä ratkaisevat sen kuinka paljon varoja on käytettävissä sote-menoihin 2020-luvulla. Menojen sopeuttaminen tuloihin edellyttää maakunnilta joka tapauksessa luovuutta palvelujen suunnittelussa, tarjonnassa ja asukasasioinnissa sekä väestöään (ja sen myötä rahoitustaan) menettävissä että voimakkaasti kasvavissa maakunnissa.

Kunta- ja maakuntatyönantajien KT:n sekä palkansaajajärjestöjen rooli ja vastuu on suuri siinä kuinka hyvin julkisen talouden tasapainottamisessa onnistutaan, sillä palkkakustannusten osuus on maakuntienkin menoissa ratkaiseva. Kustannusten kasvun hillintätavoitteen saavuttamisessa vastuu ei näin ollen ole yksin maakunnilla.

Tulevaisuudessa maakunnan oman rahoituksellisen itsenäisyyden kasvattaminen (verotusoikeus siirtymäkauden jälkeen) tulisi olla mahdollista. Silloinkin sama taloudellisen tehokkuuden vaatimus pysyy.

Rahoituksessa haasteena on maakuntien kyky ohjata toimintaa ja sen taloutta annetussa raamissa. Tämä edellyttää ajantasaista talousseurantaa, määrätietoista johtamista, hyvää sopimus- ja tilaajaosaamista sekä yhteistyösuhteita, kehittämispanostuksia sekä kokonaisuuden onnistunutta hallintaa.

Kapitaatorahoituksen taso sekä mahdollisten bonusten määräytyminen edellyttävät kokemuksia pilottialueilta. Samoin asiakassetelin käytön laajuudella on oma vaikutuksensa maakunnan talouteen, joka tulisi kyetä budjetissa ennakoimaan. Siksi myös sitä koskevien pilottien kokemukset ovat tarpeen samoin kuin se, että setelin käyttöönottoa ajallisesti porrastetaan.

Rahoituksen ja kustannusten hallinnan näkökulmasta malliin sisältyy riskejä ja ulkoisia muuttujia siinä määrin, että säästöjen tarkkaa toteutumista on vaikea ennustaa. Maakunnan vahva järjestäjärooli yhdistyneenä tarvittavaan johtamisosaamiseen ja poliittiseen tahtoon luo kuitenkin edellytykset kustannusten kasvun hillintätavoitteen saavuttamiselle. Tätä tukee, mikäli maakunnalla on riittävä mahdollisuus määritellä itsehallintonsa puitteissa laajemmin omista toimintatavoistaan sekä mm. asiakassetelipalveluista.

Esitetty malli edellyttää talouden johtamiseksi yhteistä tietokantaa, josta asiakas- ja toimintatieto on käytettävissä eri toimijoilla. Resursseja on ohjattava uudelleen palveluohjaukseen, useiden organisaatioiden hallintoon, tietojärjestelmiin, sopimustenhallintaan, tuottajien valvontaan ja raportointiin. Esimerkiksi julkisen tuottajan hammashoidon käyttö kasvanee sekä palveluketjun tehostaminen ja hallinta vievät aikaa ja valinnanvapaus aiheuttaa muutoksia palveluiden rahoitukseen, joten maakunnilta vaaditaan reagointiherkkyyttä taloudessa käytettävissä olevan tiedon pohjalta. Mallissa esitetty yksityisen ja julkisen palveluntuottajan vertailtavuuden lisääntyminen on sinänsä toivottavaa kehitystä.

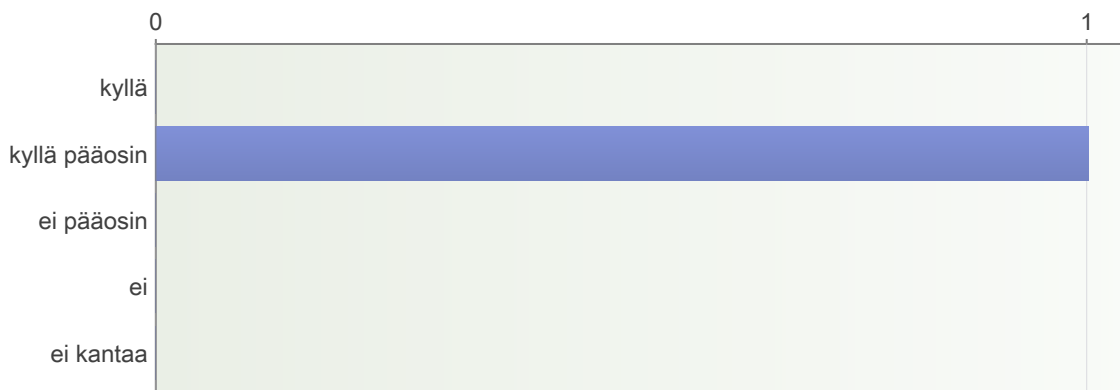
Eksotella on kokemusta palvelujen johtamisesta ja kehittämisestä yhtenä kokonaisuutena, minkä seurauksena palvelut on kyetty tuottamaan aiempaa tehokkaammin koko maakunnan asukkaille. Monituottajamallissa valinnanvapauden myötä maakunnan ohjausvalta on kuitenkin sopimuksellista ja rajatumpaa. Tuottajat tuleekin sitoa maakunnan järjestäjänä asettamiin tavoitteisiin.

Rakennemuutosten toteuttamisen kustannukset lisääntyvät yleensä hetkellisesti toteutuksen alkuvaiheessa, joten nopeita säästöjä ei mallista ole odotettavissa. Pidemmällä aikavälillä kokonaisuuden hallinnan kehittyessä kansallisesti kustannuskehitys voi muuttua mm. omahoidon ja digitaalisten palvelujen sekä mahdollisesti tehostuneen palveluohjauksen ja nopeamman hoitoon pääsyn seurauksena.

Aluetalouteen voi koitua myös välillisiä hyötyjä yritystoiminnan piristymisen myötä ja sen ansiosta, että myös yksityinen pääoma investoi enemmän maakuntaan ja sen sote-palveluihin. Uudistuksella on siksi myös myönteisiä elinkeinopoliittisia vaikutuksia.

19. 9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

Vastaajien määrä: 1

20. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kaikilla kansalaisilla on oikeus valita suoran valinnan palvelut. Mikäli joku alue jäisi ilman sote- keskusta, olisi maakunnan liikelaitoksella vastuu tuottaa palvelua ko. alueelle. Lisäksi liikkuvilla palveluilla voidaan kattaa osa maakunnan alueen palveluista.

Maakunnan roolia tulee kuitenkin selkiyttää, jotta mm. asiakassetelit ovat tarjolla yhdenvertaisesti kaikille. Asiakassetelien myöntö tulee olla puolueettomasti järjestäjällä. Liikelaitos hoitaa sille määritellyjä tehtäviä kuten sote-keskuskin.

21. 9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

22. Vapamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitys sote-keskusten lakisääteisestä palveluvalikoimasta on sisällöltään ja laajuudeltaan liian laaja ja heikentää digitaalisuuden hyödyntämistä kotiin vietävien palvelujen kehittämisessä sekä etäkonsultoinnissa. Lisäksi esitys lisää eri maakuntien ja kuntien asukkaiden eriarvoisuutta palvelujen saamisessa. Esitys vaarantaa laajan päivystyksen sairaaloiden toiminnan.

Erikoislääkäreiden sijoittaminen sote-keskuksiin perusteluineen ei ole maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja tuottamisen kannalta perusteltu. Sote-keskuksiin ei ole toiminnallisista eikä taloudellisista syistä perusteltua kehittää erikoissairaanhoidolle tyypillisiä tutkimus- ja hoitoympäristöjä, jotka muistuttavat pienoissairaaloita. Digitalisaatioon perustuvissa uusissa toimintamalleissa tähän riittävät sote-keskuksissa yleislääkärin, hoitajan, psykiatrisen erikoissairaanhoitajan ja fysioterapeutin vastaanotot.

Suurena puutteena lakiluonnoksessa on sosiaalipalvelujen minimointi sote-keskuksissa verrattuna aiempaan esitykseen. Sosiaalipalvelujen vähennys tarkoittaa sitä, että sote-keskus ei enää olisi So-TE-keskus, vaan terveyskeskus. Esim. Eksotessa nykyisille hyvinvointiasemille (sis. sos.- ja terveys- sekä vanhuspalveluja) jalkautuvat mm. lastenvalvojat, perheohjaajat, vammaispalvelun ja lastensuojelun sosiaalityöntekijät. Myös mielenterveys- ja päihdepalveluosajia tarvitaan sote-keskuksiin. Jos sote-keskuksissa on vain sosiaalihuollon kapea-alaista ohjausta ja neuvontaa, se sisältää riskin, että haja-asutusalueiden palvelujen saanti heikentyy ja kansalaisten yhdenvertaiset oikeudet vaarantuvat, jos oikea-aikaista ja asiakkaan palvelutarpeen edellyttämää sosiaalipalvelua ei ole saatavilla.

Maakunnalla tulisi olla joustavampi oikeus määritellä tehtävät ja niiden laajuus sekä toteutustapa huomioiden mm. maakunnan asukkaiden tarpeet sekä päivystyksen edellytykset. Lisäksi yhden vuoden porrastus sote-keskusten ja erikoissairaanhoidon palveluiden lisäämiselle voi olla liian lyhyt. Maakunnan tulisi voida perustellusta syystä jatkaa aikaa kahteen vuoteen.

Digitalisaatioon perustuvissa uusissa toimintamalleissa sote-keskuksissa tulee olla minimissään yleislääkärin, hoitajan, psykiatrisen erikoissairaanhoitajan ja fysioterapeuttien vastaanotot. Mikäli näissä sairauksissa ilmenee erikoislääkärin antaman hoidon tarvetta pitää hoito mahdollisen konsultaation jälkeen toteuttaa usein sairaalassa, missä ovat laajat erikoislääkärin tutkimus- ja mahdollisuudet. On syytä muistaa, että jo lähitulevaisuudessa virtuaalinen hoito on aina lähimpänä asiakasta.

Lausunnolla olevassa lakiehdotuksessa terveydenhuollon ja erityisesti sote-keskuksissa annettavan erikoissairaanhoidon osuus ovat ylikorostuneet. Sosiaalitoimen palvelut ovat jääneet liian vähälle huomiolle. Sosiaalipuolen palvelutarpeet eivät saa jäädä tunnistamatta, jotta ongelmat eivät pitkitty silloin kun asiakkaalla on sekä terveys- että muita ongelmia.

Eksoten nykyisessä toimintamallissa sama sosiaalihuollon työntekijä voi antaa ohjausta ja neuvontaa hyvinvointiasemalla sekä tehdä tarvittaessa sosiaalihuollon asiakaspäätöksiä esimerkiksi toimeentulotuen osalta. Lisäksi hyvinvointiasemille jalkautuvat sosiaalihuollon ammattilaiset kuten lastenvalvojat, perheohjaajat, vammaispalvelun ja lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat jo nykytilanteessa olemassa oleva käytäntö Eksotessa. Tällöin kysymyksessä ovat kuitenkin sosiaalipalvelut, joita asiakkaat tarvitsevat harvemmin.

Palveluohjauksen tulee olla hyvin monipuolista. Palveluihin ohjaavilla henkilöillä tulee olla tieto palveluvalikoimasta, mikä on kova vaatimus asiantuntijoille. Tiedottaminen on kaikilta osin suuri ja haastava tehtävä, mutta myös edellytys valinnanvapauden toteutumiseksi ja asiakkaiden saamalle hyödyille. Päävastuu asiasta tuleekin olla järjestävällä taholla.

23. 9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

24. Vapaamuotoiset huomiot.

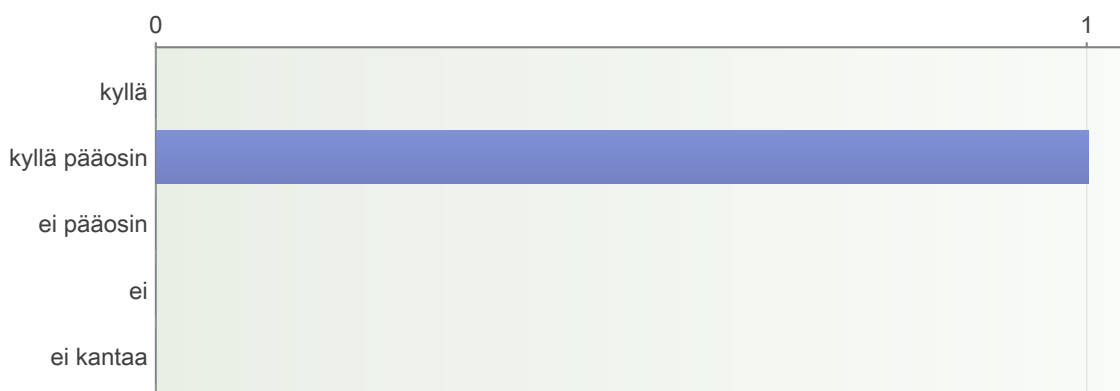
Vastaajien määrä: 1

- Suun hoidon yksiköiden lakisääteinen palveluvalikoima on sisällöltään liian laaja ja lisäksi epäselvä. Maakunnalla tulee olla päätösvalta palveluvalikoiman laajentamisesta. Suunhoidon yksiköiden lakisääteinen minimipalveluvalikoima tulee olla määritelty riittävällä tarkkuudella siten, että suun hoidon yksiköiden kilpailuasetelma on lähtökohtaisesti tasavertainen ja etteivät kustannukset nouse hallitsemattomasti.

Suun terveydenhuoltoa tähän asti maksettu pääosin omalla rahalla, joten kustannukset voivat nousta merkittävästikin. Siihen tulee varautua maakuntien rahoituksessa.

25. 9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

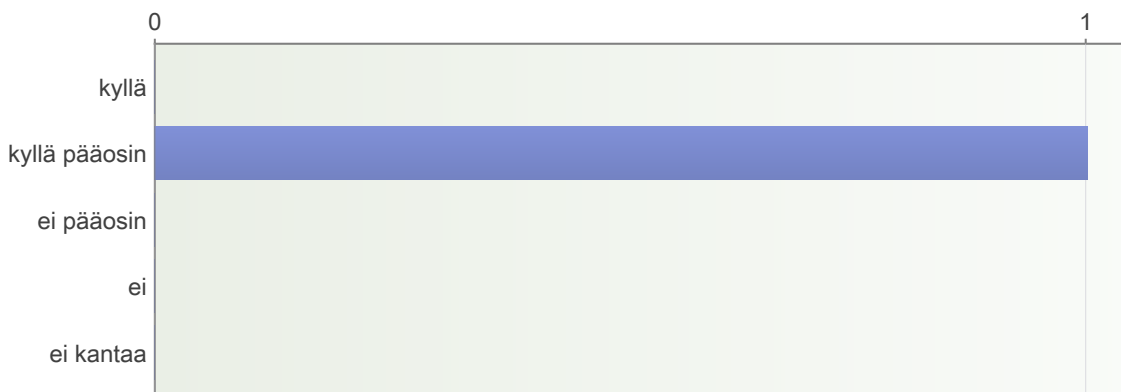
26. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Lääkäriin, hoitajan, psykiatrisen sairaanhoitajan, fysioterapeutin ja palveluohjaajan palvelut ovat olennaiset, jotta palvelutarve voidaan arvioida ja hoitaa suoran valinnan asiointikäynneillä. Näiden tehtävien osalta mm. tarvitaan selkiyttämistä. Erikoislääkäripalvelut voidaan tarvittaessa hoitaa etäkonsultaatioina.

27. 9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

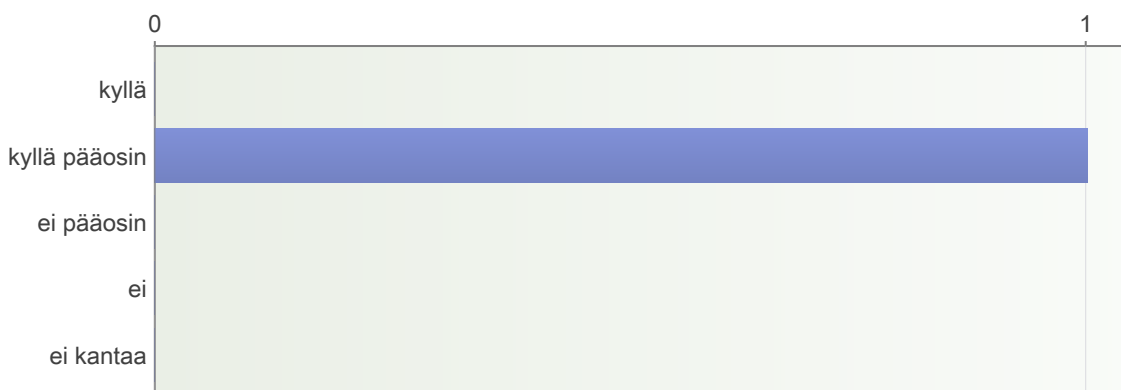
28. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan liikelaitoksen osalta tehtävät ovat pääosin riittävän selkeät, mutta asia vaatii paljon viestintää.

29. 9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

Vastaajien määrä: 1

30. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sote- keskuksessa lääkärin, hoitajan, psykiatrisen sairaanhoitajan, fysioterapeutin ja palveluohjaajan palvelut ovat olennaiset, jotta palvelutarve voidaan arvioida ja hoitaa suoran valinnan asiointikäynneillä.

"Palvelujen tuottajan kanssa sovittavalla tavalla" on syytä muuttaa "maakunnan edellyttämällä" tavalla.

31. 10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos. 10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

Vastaajien määrä: 1

32. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asukkaiden näkökulmasta valintaa rajoittaa lähinnä matkakulujen korvaus omalla vastuulla sekä ehto, jonka mukaan toisen maakunnan liikelaitoksen ei tarvitse tuottaa palveluja asukkaalle kotiin. Tämä on tärkeä viestinnällinen asia ja voi vaikuttaa liikelaitoksen valintaan. Lisäksi tämä valinta vaikuttaa palvelujen integraatioon kotimaakunnassa.

33. 10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

Vastaajien määrä: 1

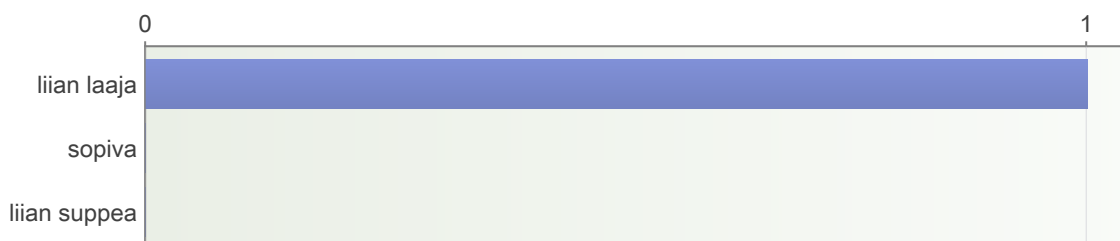
34. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaalla on oikeus valita lisäksi kiireetöntä sairaanhoitoa antava palveluyksikkö oman maakunnan ulkopuolelta lähetteen perusteella. Tämä voi olla kiinnostava kilpailutekijä eri maakuntien välillä.

35. 11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

36. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitys asiakassetelin sisällöstä ja laajuudesta vaatii lisää kapasiteettia, nostaa kustannuksia ja rikkoo integraatiota. Esitys on moniselitteinen, tulkinnanvarainen ja altistaa hallintoriitoihin. Maakunnalla tulee olla oikeus määrät, mihin palveluihin asiakasseteli otetaan käyttöön ja millä kriteereillä se annetaan.

Esitys johtaisi julkisen sektorin ennenäkemättömiin yt-neuvotteluihin maakunnan sote-liikelaitoksessa, vaarantaisi erikoissairaanhoidon ja päivystävän sairaalan toimintaedellytykset ja säilymisen (lääkäriresurssien siirtyminen paremmin palkatulle ja helpommalle yksityissektorille) sekä kokonaisuudessaan maailmalaaajuisesti vertaillen erinomaisen ja kustannustehokkaan julkisen erikoissairaanhoidon.

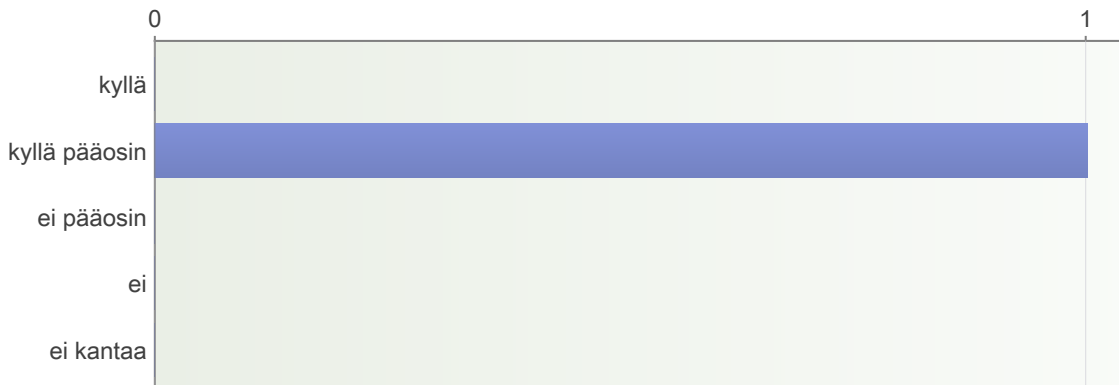
Sosiaalisen kuntoutuksen määrittelemisen pakottavasti asiakassetelipalveluksi ei ole toivottavaa. Sosiaalinen kuntoutus on laaja, vaikeasti tuotteistettava palvelukokonaisuus, jonka tavoitteena on kokonaisvaltaisesti parantaa ihmisen elämänhallintaa ja yhteiskuntaosallisuutta.

Lähtökohtaisesti on kuitenkin hyvä asia, että esimerkiksi vammaisten asumispalveluissa asiakasseteli poistaa kilpailutusten mukanaan tuomaa "säätelystä".

On perusteltu kirjaus, että asiakassetelillä tulee kattaa koko palvelun rahoitus, vaikka arjessa lisäpalveluja sen kylkeen voidaan myydä. Asiakkaille palvelurajauksia voi olla haastavaa tunnistaa.

37. 11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

Vastaajien määrä: 1

38. Vapaamuotoiset huomiot.

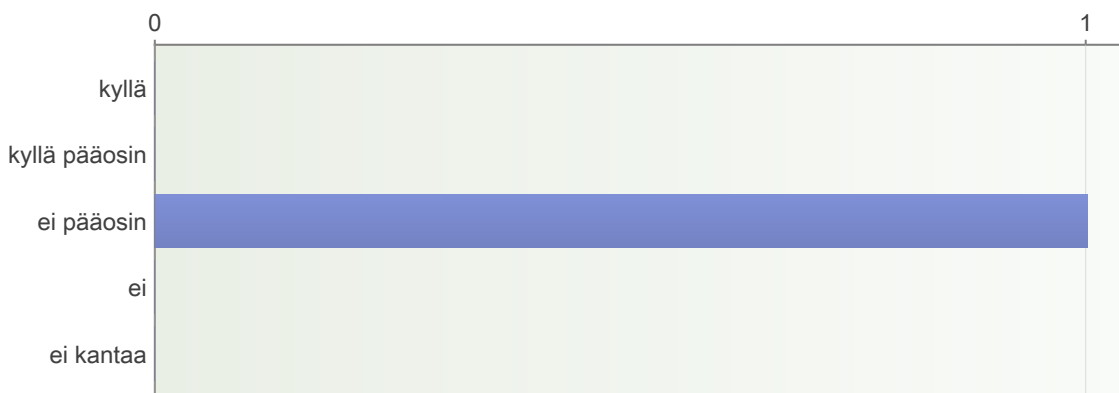
Vastaajien määrä: 1

- Kustannustehokkuus jää nähtäväksi tulevan mallin yksityiskohtien ja asiakkaiden liikkuvuuden myötä. Suoran valinnan ja asiakaseteleiden sekä kiireettömän hoidon valinnoista johtuen kokonaisuuden ohjaus on moniulotteista ja välillistä eli sopimus pohjaista.

Asiakasetelien käytön laajuus tulee jättää maakunnan harkittavaksi kaikissa olosuhteissa, koska asioiden keskinäiset yhteydet ja budjettitilanne tiedetään vain paikallisesti ja lakiluonnoksessa oleva rajaussykälä on vaikeasti tulkittavissa.

39. 11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

40. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

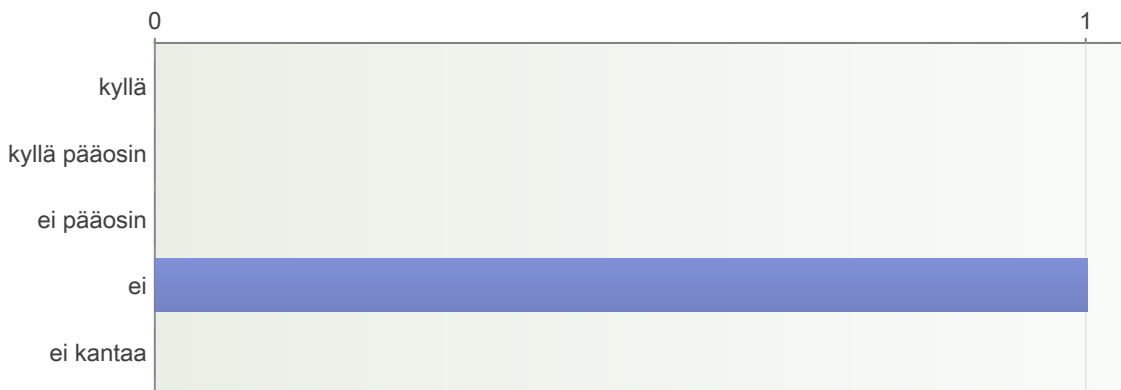
- Asiakasetelien käytön laajuus tulee jättää maakunnan harkittavaksi kaikissa olosuhteissa, koska asioiden keskinäiset yhteydet tiedetään vain paikallisesti. Mahdollisuus käyttää asiakaseteliä myös muissa maakunnissa tekee järjestelmästä vaikeasti ennustettavan. Ongelmaksi voi myös muodostua asiakasetelin arvon vaihtelu maakunnasta riippuen.

Laissa tulee sallia mahdollisuus sille, että maakunta järjestäjänä myöntää asiakasetelejä. Olisi selkeämpää että budjettivastuun kantavana maakunnan järjestäjä tekisi asiakasetelipäätökset, jotta esimerkiksi kotihoidon ja asumispalvelujen tuottajana liikelaitos ja muut tuottajat olisivat paremmin vertailtavissa yksityisten rinnalla.

§ 10 ja § 11 erikoissairaanhoidon palvelujen laajentaminen sote- keskuksiin tulisi jättää väljemmin maakuntien omaan harkintaan paikalliset olosuhteet huomioiden. Tärkeintä olisi ensin saada toimimaan perustason palveluja tarjoavat sote-keskukset, joita voitaisiin tukea esimerkiksi etäkonsultaatioilla erikoissairaanhoidosta.

41. 11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

42. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitys asiakassetelistä ei ole asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmattarkoituksenmukainen, koska asiakkaan mahdollisuudet tehdä valintoja tulisivat perustumaan mielikuviin ja mainontaan, ei tietoon laadusta ja vaikuttavuudesta. Kuntaliiton tutkimuksen mukaan asiakkaat eivät osaisi tehdä valintoja tiedon puutteen eikä vertailutietojen vuoksi, vaan olisivat palveluohjauksesta ja tuesta riippuvaisia. Ohjaustarpeet nostaisivat jälleen kustannuksia ja tekisivät järjestelmästä asiakkaalle nykyistä monimutkaisemman viidakon.

Vertailun mahdollistaminen edellyttää hyvää tuettua päätöksentekojärjestelmää ja toimivia tietojärjestelmiä. Malli lisää erityisesti palveluohjaukseen ja neuvontaan sekä tarpeiden arviointiin tarvittavan henkilöstön määrää.

Asiakassetelillä maksettavan palvelun tuottajalla on oikeus kieltäytyä tuottamasta palvelua, mikä voi lisätä ns. vaikeimman asiakassegmentin määrää maakunnan omassa tuotannossa.

43. 11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

44. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelin käytön laajuus tulee jättää maakunnan harkittavaksi kaikissa olosuhteissa, koska asioiden keskinäiset suhteet tiedetään vain paikallisesti ja vain tällä tavalla voidaan estää kustannusten nousu. Maakunnan tulisi järjestäjänä myöntää mahdolliset asiakassetelit ja liikelaitoksella yhtenä tuottajana tulisi olla mahdollisuus myös tuottaa asiakassetelipalveluita.

Asiakasseteli voi tuoda asukkaille merkittävää hyötyä, mutta sen käyttöönoton tulee olla hallittua ja paikalliset olosuhteet huomioivaa. Elinkeinoelämän edistäminen ja palvelujen laajentaminen maakunnassa on asukkaiden etu.

Lausunnolla olevan ehdotuksen mukaan asiakasseteli olisi Eksoten alueella ulotettava arviolta kolmasosaan Eksoten nykybudjetista. Maakunnan tulisi järjestäjänä myöntää mahdolliset asiakassetelit ja liikelaitoksella olla yhtenä tuottajana mahdollisuus myös tuottaa asiakassetelipalveluita.

Järjestäjä tarvitsee myös tiedon seteleiden käytöstä ja sillä saadusta palvelusta, joten tietojärjestelmät korostuvat järjestäjän johtamistiedon tuottajina.

45. 12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

46. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan tulee itse voida päättää henkilökohtaisen budjetoinnin käyttöönoton tarkemmasta tavasta.

Budjetin laatiminen ja vertailun mahdollistaminen edellyttää hyvää tuettua päätöksentekojärjestelmää ja toimivia tietojärjestelmiä sekä osaavaa henkilöstöä.

Malli lisää erityisesti palveluohjaukseen ja neuvontaan sekä asiakkaiden tarpeiden arviointiin tarvittavan henkilöstön määrää, mutta onnistuessaan malli poistaa päällekkäistä työtä ja kustannuksia varsinaisten palvelujen tuotannon osalta. Tämä edellyttää myös ohjaus- ja arviointihenkilöstön osaamistason nostamista. Tämä on toteutettavissa kokeilujen ja aikataulutetun toimeenpanosuunnitelman avulla.

HB:llä ei voi saada palveluja liikelaitoksen tuottamana. HB:llä maksetaan vain sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Tämä rajaa ulkopuolelle esimerkiksi vammaisille henkilöille tärkeitä harrastus- ja virkistyspalveluja ja asumiseen liittyviä tukipalveluja. Olennaista on, että asiakkaan valitsema palvelu on hänen etunsa mukaista ja palvelee hänen tarpeitaan ja toiveitaan parhaiten.

HB:n käyttö on rajattu asiakkaisiin joilla on ”jatkovaa ja laaja-alaista” tuen tarvetta. Miten tämä määritellään? HB voi olla tarkoituksenmukainen myös silloin, kun tuen tarve on lyhytaikaisempaa, esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevat, monialaisen tuen tarpeessa olevat nuoret aikuiset. HB:n käytettävyyttä tällaisten asiakasryhmien palveluissa pilotoidaan kansallisessa Avain kansalaisuuteen – hankkeessa.

HB:n käyttöönotto asiakkaiden subjektiivisena oikeutena tulee esitettyssä muodossaan toteutumaan liian kireällä aikataululla, koska monissa kunnissa ja alueilla sitä lähdetään rakentamaan tyhjästä. Ehdotetut säädökset soveltuisivat pikemminkin erilaisten kokeilujen pohjaksi, ei pakottavaksi lainsäädännöksi.

Lähtökohtaisesti HB lisää valinnanvapautta ja itsemääräämisoikeutta. Esityksessä on hyvää se, että maakunnalle on jätetty päätösvalta siihen, että budjettia voidaan käyttää myös muiden kuin ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden palveluissa. Varsinainen henkilökohtaisen budjetoinnin idea on hieman vesittyneyt, kun samat asia voitaisiin lähestulkoon hoitaa asiakassetelillä ja ostopalveluilla/maksusitoumuksilla.

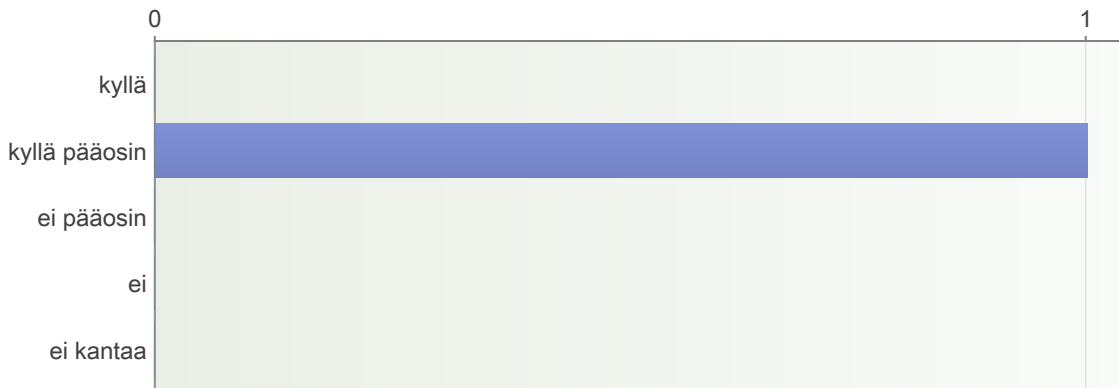
Henkilökohtaisella budjetilla ostettaessa ei tulisi rajata, mistä palveluita voi ostaa tai että liikelaitos ei saisi tuottaa osaa niistä, koska nämä periaatteet ovat ristiriidassa valinnanvapauden sekä HB:n ideologian kanssa.

Lisäksi palvelutarpeen arviossa tulee varmistaa asiakkaan oman näkemyksen esille tuleminen ja

kunnioittaminen sekä todelliset mahdollisuudet valita ne palvelut, joita itse katsoo tarvitsevansa.

47. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

Vastaajien määrä: 1

48. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelimalia on selkiytetty edellisestä versiosta positiiviseen suuntaan.

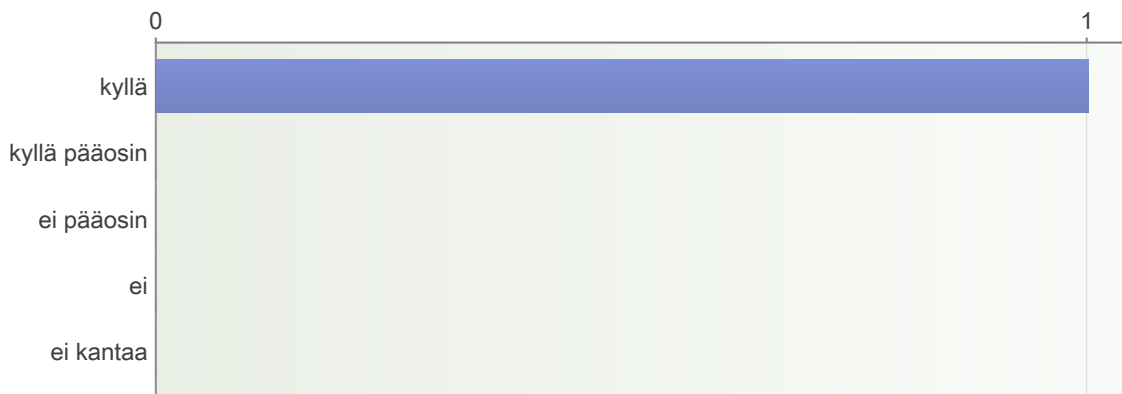
Esitetyssä mallissa voi kuitenkin tulla ristiriitaa sote-keskuksen palveluneuvonnan ja liikelaitoksen palveluneuvonnan kanssa. Sen tahon, joka kantaa vastuun kustannuksista, tulisi suosittaa palveluja. Näin ollen vastuu ja päätösvalta asiakkaan palvelutarpeiden arvioinnista ja asiakaseteleistä tulisi olla maakunnalla järjestäjänä käyttäen tuottajina toimivien asiantuntemusta.

Selkeä työnjako järjestäjän ja tuottajan välillä edistäisi maakunnan liikelaitoksen ja sote-keskuksen puolueettomia kilpailurooleja sekä talouden kokonaishallintaa.

49. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

50. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Hyväksyminen on tärkeä menettely maakunnalle, mutta sitä koskevia säännöksiä on selvennettävä, jotta mm. ristiriitojen selvittämismenettelyt ja asiakirjahierarkiat ovat selvät.

51. 14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Vastaajien määrä: 1

52. Vapaamuotoiset huomiot.

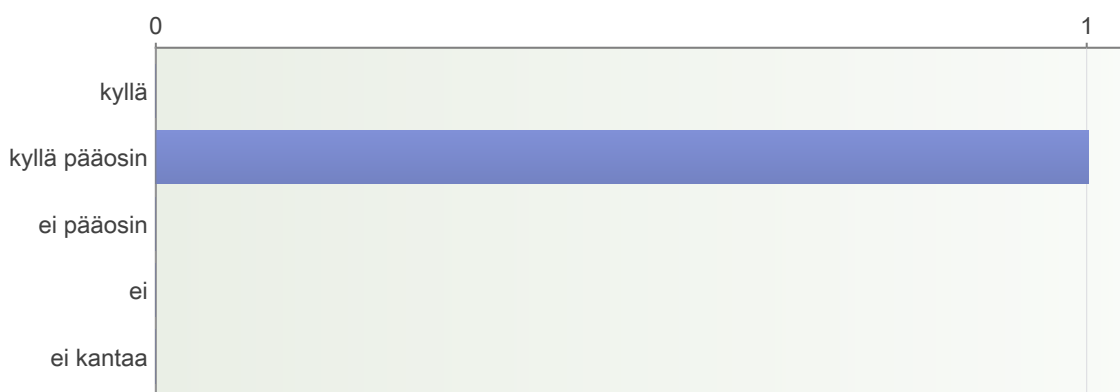
Vastaajien määrä: 1

- Vastuukysymykset olisi avattava perusteluissa vielä tarkemmin. Maakunnan tulee konkretisoida ehdot, joista olisi tarpeen käydä myös valtakunnallista keskustelua, jotta tuottajia kohdellaan eri maakunnissa samoin ja vältetään erilaiset valitusprosessit esim. kohtuuttomista tai epätarkoituksenmukaisista ehdoista tuottajille.

On hyvä, että alueelliset ehdot ovat mahdollisia esimerkiksi pitkien etäisyyksien alueiden palvelujen turvaamisen kannalta.

53. 14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

54. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaan palvelun kannalta olisi tärkeää reagoida sopimukseen liittyvissä puutteissa nopeasti.

Maakunnan pitäisi hyväksyä palvelujen tuottaja neljässä viikossa, mutta palvelujen tuottajalla olisi kolme kuukautta aikaa korjata puutteet ennen sopimisen irtisanomista. Tasapainoisempi asetelma on tarpeen.

§ 51 ei turvaa maakunnan järjestämisvastuuta ja tuottajien ohjausta koskevia pykäläiä, mikäli naapurimaakunnan sopimusta noudatetaan ko. palveluyksikön palveluja käyttävän asiakkaan osalta. Maakuntien välinen epätarkoituksenmukainen ”shoppailu” suhteessa johtamiseen, ohjaukseen, valvontaan ja rahoitukseen on kyettävä välttämään ja perustelut vaativat tarkennusta tältä osin.

55. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

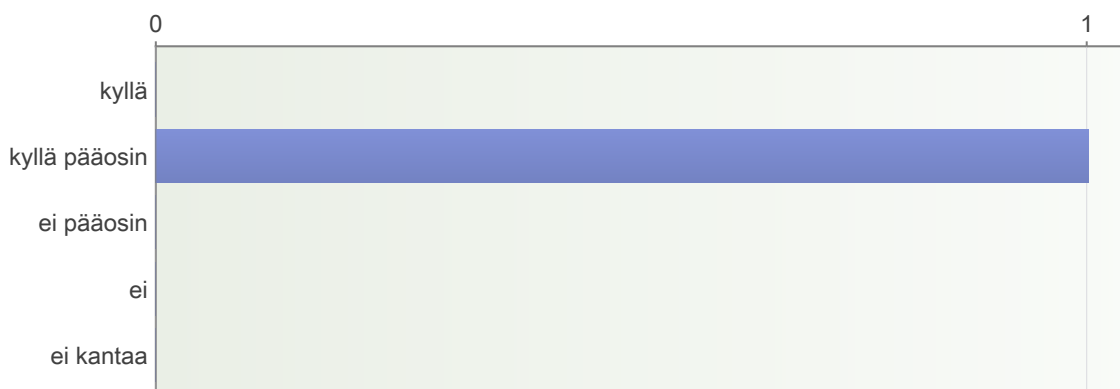
- On hyvä, että palveluntuottajalla on vastuu alihankkijansa palveluista, joskin alihankkijan valvontavastuuta voisi vielä painottaa vahvemmin. Tilaajavastuulain noudattaminen on sote-alallakin tarpeen.

Myös hyvinvointi- ja terveydenedistämisyhteistyö eri toimijoiden kanssa on tärkeää mainita maakunnan ja tuottajien välisessä sopimuksessa erikseen.

57. 16. Lakiluonnoksen 10 luvussa säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

Vastaajien määrä: 1

58. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kustannuksista on vaikea ottaa konkreettisesti kantaa, koska tarkat laskelmat esitetystä valinnanvapausmallista vielä puuttuvat. Kiinteä maksuperuste (kapitaatorahoitus) tuottajille on hyvä muutos, jotta vastuullisuus asiakkaan hoidosta kannustaa asiakaspalvelun vaikuttavuuteen. Kiinteä maksuperuste maakunnille muodostuu pääosin kansallisen laskennan tuloksena.

Käynnissä olevissa valinnanvapauskokeiluissa kapitaatiopohjainen rahoitus ei ole kovin suuri per asukas, joten rahoituksen, palvelujen käytön ja kustannusten aiheuttajien suhdetta on syytä tarkastella vielä tulevaisuudessa saatujen pilottikokemusten pohjalta. Osa asukkaista ei käytä nyt palveluja lainkaan, toisilla käyttö on hyvin korkeaa ja kolmannet käyttävät palveluja vakuutus- tai työterveyshuoltopohjaisesti. Työterveyshuollon asiakkaina jo olevien asukkaiden korvausten tason on voitava olla alhaisempi.

Osoptimoinnin vaaraa tulee minimoida. Lähetteellä liikelaitokseen siirtäminen on kuitenkin edelleen mahdollista. Tämä prosessin osa vaatii tarkennusta, jotta se ei toimi kustannusten siirtoautomaattina sote-keskuksilta liikelaitokselle. Rahoitusjärjestelmässä on siten monta muuttujaa, joiden käyttäytymistä on vaikea ennustaa.

59. 16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

60. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

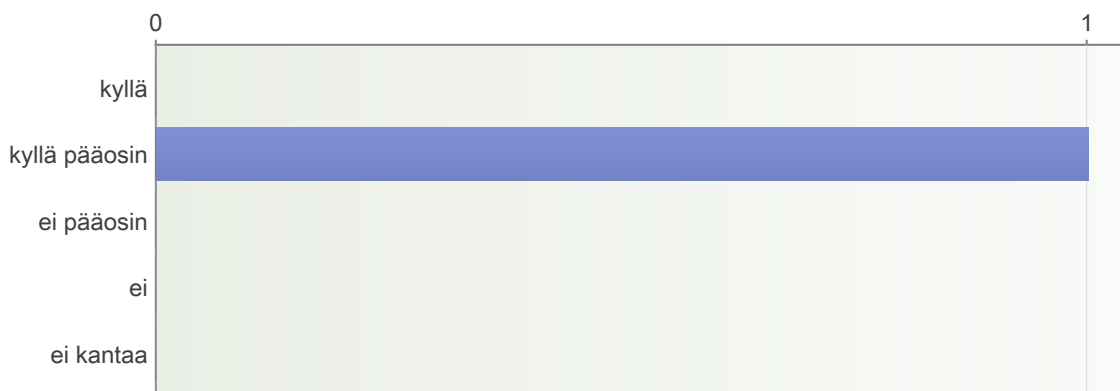
- Maakunnan kiinteä korvaus perustuu pääosin valtakunnallisiin laskelmiin. Muita korvauksia voidaan ohjata asetuksin, mikä voi rajoittaa maakunnan tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia merkittävästi.

Bonusten tai lisäkorvausten maksaminen tuottajille on hyvä lisä, mutta näiden määrittely ja sopiminen vienee aikaa, koska tarkemmat laskelmat tarvitsevat tuekseen vertailutietoa ja asiakastietoa. Esimerkiksi hoitokomplikaatioiden vastuiden määrittely on vaikeaa erityisesti sote-keskuksen toiminnan osalta, koska väärän hoidon seuraukset tulevat viiveellä.

Maakunta ei voi maksaa palveluista ennakkoa, mikä voi hankaloittaa pienten tuottajien asemaa. Laskutusvälin sopimisoikeus on oltava maakunnalla pienten tuottajien takia.

61. 16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen tuottajan sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

62. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan liikelaitoksella on aina viimesijainen vastuu asukkaan palveluista ja se toimii siten kysynnän "paine-kattilana". Tämä varautuminen ja nopea reagointi puoleen ja toiseen tulee vaatimaan myös rahoitusta ja aikaa. Yksityinen toimija voi enemmän vaikuttaa, mm. muiden asiakassuhteiden kautta siihen, ketkä asiakkaaksi hakeutuvat. Kustannusrakenne voi siksi muodostua maakunnan liitelaitoksen sote-keskuksissa myös ymmärrettävistä syistä raskaammaksi, mikä voi haitata ko. keskuksen pärjäämistä kilpailussa. Toisaalta julkisella toimijalla voi olla myös puolellaan sellaisia etuja, kuten hyvä aiempi ja pidempiaikainen hoitokokemus, joka antaa sille kilpailuetua.

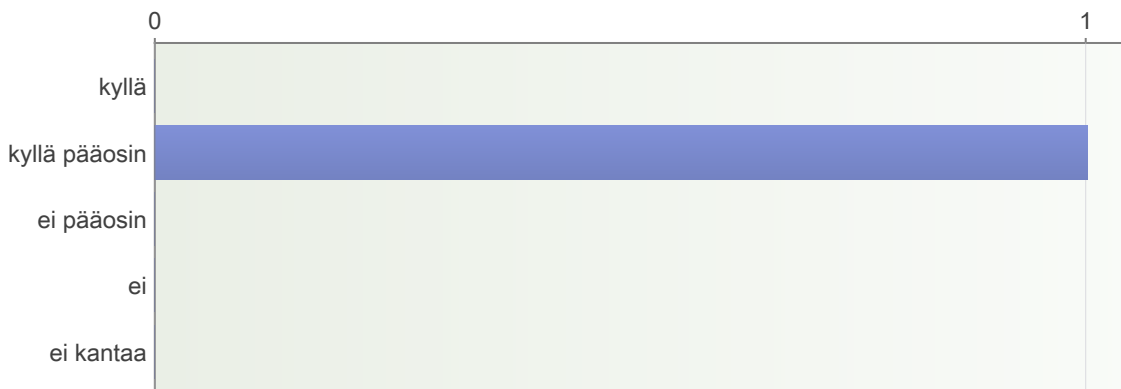
Sote-keskusten tulee toimia kilpailuneutraalisti markkinoilla. Kilpailuneutraaliteetti turvattaisiin avoimesti yhtiöittämisestä, mutta päätöksentekoa organisointimallista ja sen kehittämisestä tulee olla maakunnalla itsellään, kuten on esitetty. Se, että pakkoyhtiöittämisestä on luovuttu, on järkevää. Maakunta, liikelaitos ja sote-keskus kuitenkin yhdessä y-tunnuksellisessa yksikössä vaarantaisi neutraalin toiminnan, mikäli asiakassetelit olisivat jonkun muun kuin maakunnan järjestäjän ohjauksessa.

Kaikkien sote-keskusten seuranta, ohjaus ja valvonta on tehtävä yhtenäisillä periaatteilla ja tiedoilla, joten

yksityisten sote- keskusten toimintatiedon reaaliaikainen saanti on turvattava.

63. 17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. 17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

64. Vapaamuotoiset huomiot.

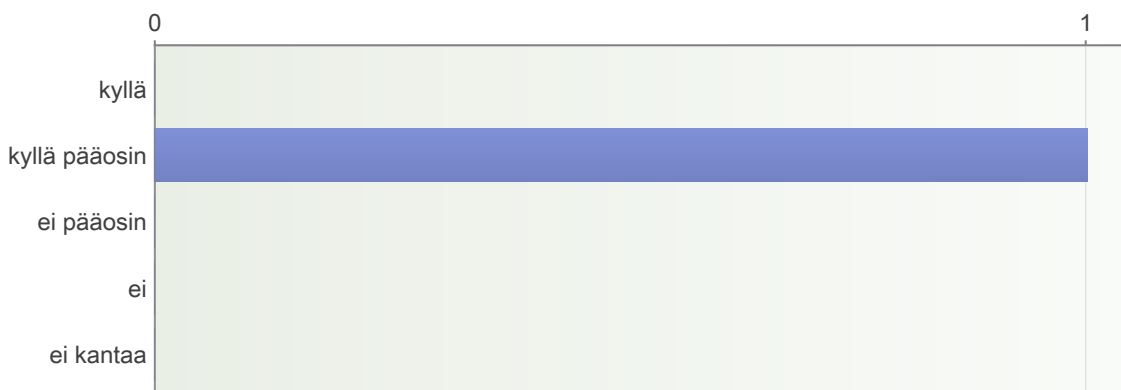
Vastaajien määrä: 1

- Setelien käyttöönotto edellyttää ensisijaisesti ict-järjestelmien tukea, koska vertailukelpoisen ja ajantasaisen tiedon saaminen ei onnistu ilman järjestelmien kehittämistä.

Henkilöstön näkökulmasta muutokset vuonna 2019 voivat olla merkittäviä, mikäli asiakkaat hakeutuvatkin toisten palvelujen piiriin seteleiden avulla. Työpanosten kohdentamisia ja sopeuttamisia on edessä, mikä voi vaatia ylimääräistä rahoitusta ja työtä julkisten palveluiden puolella.

65. 17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

66. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Siirtymäaika on perusteltua ja on hyvä, että toiminnan uudistaminen aloitetaan asiakaseteleillä ja henkilökohtaisilla budjeteilla, jotka ovat rajoitettuja menettelyjä rajatulle asukasjoukolle.

Vuonna 2022 esitetty erikoissairaanhoidon palvelujen lisääminen valikoimaan tulee varsin pian. Sote-keskusten toimintakonseptin määrittelyn tulisi olla kokonaan maakunnan päätösvallassa. Maakunnan tulee voida päättää väljemmin itse myös etenemisen aikataulusta ja tavasta.

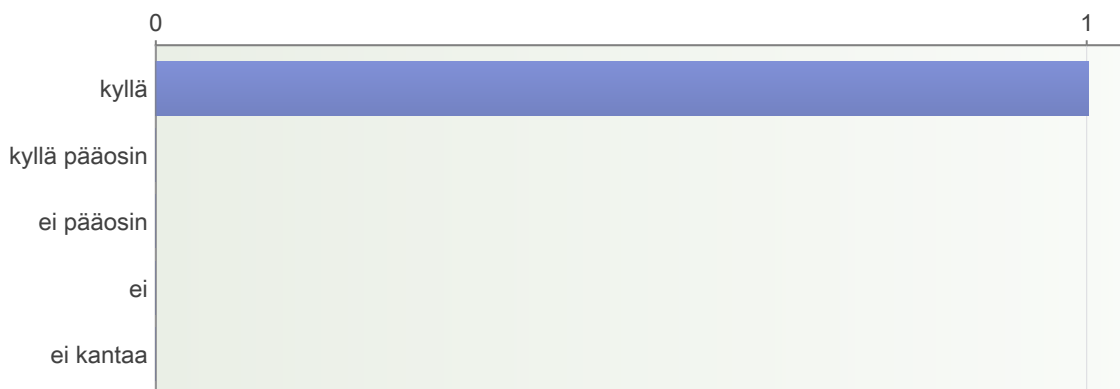
Maakunnan on esityksen mukaan järjestäjänä ilmoitettava vuoden 2022 palvelusuunnitelmastaan jo 31.12.2019 mennessä. Tämä on kohtuuttoman aikainen ajankohta huomioiden sen, että tuohon päivään mennessä ei ole mitään kokemusta maakunnallisesta palvelujen järjestämisestä. Maakuntavaltuuston hyväksymä palvelustrategia, palvelulupaus ja sen mukainen palveluverkkopäätös on kuitenkin oltava voimassa heti 2020 alusta alkaen.

Kahden vuoden asiakkuuden säilyminen julkisessa palvelussa niille, jotka eivät valitse sote-keskustaan, on erittäin hyvä joustoa ja sopeutusta julkiselle tuottajalle tuova elementti. Siirtymäajan jälkeen asukkaiden kirjaaminen parhaiten saavutettavaan sote-keskukseen ei saa olla epäselvä kriteeristöltään, jotta ei aiheuteta liian pienten yksiköiden epätarkoituksenmukaista syntymistä tiheästi asutuille alueille.

Tietojärjestelmien valmiusaste esitettyjen siirtymäaikojen jälkeen on haasteellista, mutta valmius on oltava kunnossa, jotta valinnanvapaus oikeasti voi toteutua myös käytännössä.

67. 17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

68. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Myös suunhoitoa koskevat suunnitelmat tulee tehdä jo 31.12.2020 mennessä koskien vuotta 2022. Suunnitteluajaväli on liian pitkä. Maakunnan palveluista ja asiakaseteleistä on hyvä saada ensin kokemusta.

69. 17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalvveluiden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

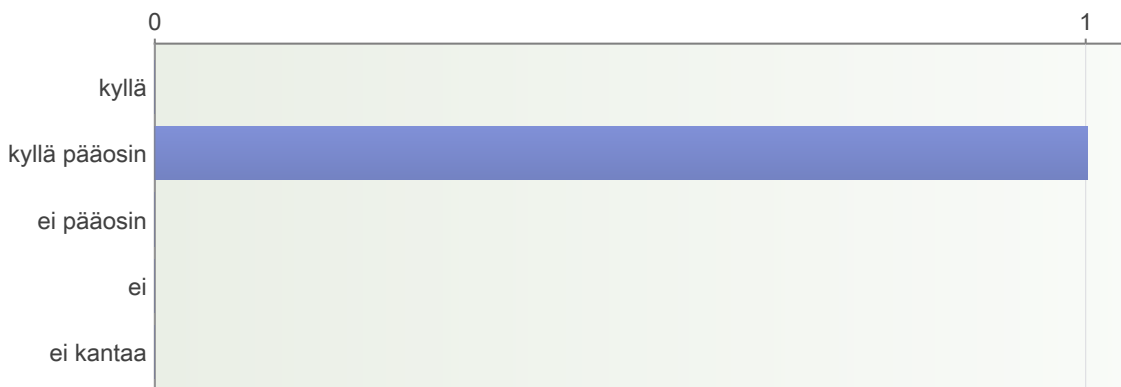

70. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

71. 17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

Vastaajien määrä: 1

72. Vapaamuotoiset huomiot.

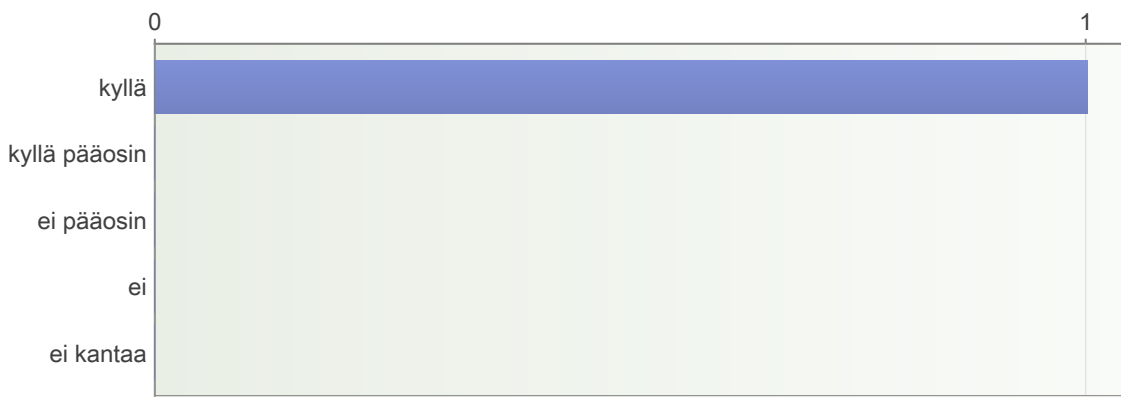
Vastaajien määrä: 1

- Sote-keskusten palveluvalikoimaa kevennettiin tähän lausunnolla olevaan esitykseen pienten toimijoiden mukanaolon varmistamiseksi ja liikelaitoksen aseman turvaamiseksi ja sopeuttamiseksi muutokseen. Pienillä toimijoilla ei ole mahdollista sijoittaa erikoislääkäreitä sote-keskuksiin tai tarjota kalliita kuvantamis- ja laboratoriopalveluja samalla tavoin kuin isoilla toimijoilla. Lisäksi palvelujen ennakorahoitus ei ole maakunnalle mahdollista, joten pienille toimijoille tämä tarkoittaa mahdollista ulkopuolisen rahoituksen hankkimista.

Pientenkin toimijoiden tulee liittyä tietojärjestelmäpalveluihin sekä raportoida maakunnalle, mikä voi myös rajoittaa pienten yritysten mahdollisuuksia toimia palvelun tuottajina.

73. 18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

74. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Vaikutusarviointi on tehty huolellisesti ja kattavasti. Tulevaisuuden ennustamisessa on kuitenkin aina omat epävarmuustekijänsä. Siitä huolimatta päätöksiä uudistuksesta on vihdoin kyettävä tekemään.

75. 19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Tuotanto- organisaatiot muuttuvat asiakasohjatuiksi organisaatioiksi, eikä muutos tule aina olemaan helppo. Niin julkinen kuin yksityinenkin terveydenhuolto joutuvat muuttumaan merkittävästi toimintatavoiltaan ja rahoitusperiaatteiltaan. Asiakkaiden ohjaus ja neuvonta vaativat merkittäviä panostuksia, erityisryhmät erityisesti.

Maakunnan yleisen edun mukaista on, että asukkaat saavat tarvitsemaansa hoitoa ja että maakunnassa on elinvoimaa, yrityksiä ja muuta toimeliaisuutta. Kustannusten sopeuttaminen ja jousto tarpeiden mukaan vaatii kaikkien toimijoiden toiminnan ja ajattelun uudistamista. Johtamisen ja viestinnän sekä johtavien henkilöiden esimerkin lisäksi henkilöstön osallistuminen ja motivaatio ratkaisevat kuinka hyvin mittavassa toimintakulttuurien muutoksessa onnistutaan.

76. 20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Kannatamme valinnanvapautta ja monituottajamallia, mutta maakunnan johtamisrakenteiden määrittely, asiakaseteleiden käyttö ja toiminnan suunnitteluvastuu tulee jättää esitettyä mallia laajempaan maakunnille, mikä toisi asukkaiden kannalta parhaan tuloksen myös Etelä-Karjalassa.

Valinnanvapaus ei voi koskea erikoissairaanhoidon, koska se vaarantaisi laajan päivystyksen sairaalan toimintaedellytykset viemällä sairaalasta työvoimaa ja toimenpiteitä vaikeasti ennustettavalla tavalla. Vaarana on pidemmällä aikavälillä, että Suomen erinomainen julkinen erikoissairaanhoidon kriisiytyy ja sote-kustannukset nousevat ennennäkemättömästi. Lakiluonnoksessa mainittuja erikoislääkäripalveluja ei tule sisällyttää sote-keskusten palveluvalikoimaan, koska em. erikoislääkäreiden saaminen yliopistosairaaloiden ulkopuolelle keskussairaaloihinkin erityisen vaikeaa. Lakiehdotus johtaisi siihen, että Etelä-Karjalassa voisi olla vain yksi sote-keskus, joka sijaitisi keskussairaalalla.

Maakunnalla tulisi olla oikeus määrätä, mihin palveluihin ja millä kriteereillä asiakasseteli otetaan käyttöön.

Sote-keskuksissa tulee olla enemmän sosiaalipalvelua kuin vain palveluohjauksen tasolla. Järjestelmää tulee selkiyttää ja tietojärjestelmät tulee saada toimiviksi ennen kuin asiakkailta on aidosti tietoon perustuvat mahdollisuudet sote-keskuksensa valintaan. Siirtymäkauden jälkeen suunniteltu sote-keskuksen osoittaminen asiakkaalle hänen osoitteensa perusteella on harkittava uudelleen tapauksissa, joissa asiakas itse ei ole tehnyt valintaa. Asiakkaan listautumaattomuus voidaan tulkita kannanotoksi sen puolesta, että hän ei koe tarvetta vaihtaa uuteen sote-keskukseen. Asiakkaan itsemääräämisoikeutta loukataan, jos viranomainen tekee siirron ilman hänen tahdonilmaistaan.

Maakunnan elinvoimaisuutta edistävät monipuoliset palvelumarkkinat. Etelä-Karjalassa myös palvelujen vienti on suuri mahdollisuus, johon maakunnan aikoo panostaa. Valtionrahoituksen ulkopuolisten mahdollisten muiden tulojen käytön tulee voida ohjata maakunnan ja sen oman toiminnan kehittämiseen. Rahoitusjärjestelmän tulee muutoinkin olla kannustava, jotta hyvin toimivia maakuntia palkitaan tehokkaasta ja innovatiivisesta toiminnasta.

Etelä-Karjalassa Eksoten hyvien kokemusten pohjalle voidaan rakentaa maakunnan oma vielä parempi liikelaitos. Sen osaaminen, maine ja palvelutaso varmistavat, että asukkaillamme on vastakin kunnolliset sosiaali- ja terveysalan palvelut. Yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden tulo kumppaniksi ja toki osin myös kilpailijoiksi on enemmänkin mahdollisuus kuin uhka.

EU:n potilasdirektiivi mahdollistaa hoidon muissa EU-maissa. Tämä on huomioitava uudistuksessa ja sen johtamisessa sekä rahoituksessa. Myös maakunnan on huomioitava tämä, vaikka se rajoittaisikin esimerkiksi asiakaseteleiden käyttöä kiireettömässä sairaanhoidossa.

Aidon itsehallinnon takaamisen lisäksi valtion tulee panostaa tietojärjestelmiin sekä yhteistyöhön tietojärjestelmien integraatioissa yhdessä tulevien maakuntien kanssa, jotta valinnanvapauden mahdollistama järjestelmä on olemassa ja toimii heti vuodesta 2020 alkaen.

Maakuntien varautumistehtävää ei saa unohtaa. Siinä tulee huomioida maakunnan ja maakunnan liikelaitoksen yhteensovittamisvastuu. Myös yksityisten palveluntuottajien on osallistuttava valmiussuunnitteluun ja toimintaan häiriötilanteissa sekä suuronnettomuuksissa eli niin normaalioloissa kuin poikkeustilanteissakin.

Lapsiasiakkaat ovat pääosin maakunnan liikelaitoksen asiakkaita. Mahdollisuus koulukuraattoreiden ja

–psykologien palveluiden tarjontaan maakunnasta käsin kuntien kanssa sopien tulee olla mahdollista jatkossakin. Etelä-Karjalassa tämä on taannut yhdenvertaisen palvelun koko maakunnan lasten ja nuorten tarpeisiin.

Etelä-Karjalassa Eksoten olemassaolo on mahdollistanut tiedon siirron, resurssien optimoinnin sekä kokonaisvaltaisen hoidon vastuun yhden organisaation sisälle. Myös hallinto on tehokkaasti järjestetty ja taloudellinen kehitys on ollut aiempaa vakaampaa. Hoitoprosessien jatkuvuus on asia, johon monituottajamallissa järjestäjän tulee kiinnittää erityistä huomiota. Vähimmäisvaatimuksena on, että tiedonhallinta on tehokasta ja yhdenmukaista, koska esitetty rakenne ei perustu yhteen ja samaan organisaatioon ja sen johtamiseen.

77. 21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälä 36: viittausmääräys järjestämislain 52 § siten, että maakunnan ja maakunnan liikelaitoksen yhteensovittamisvastuuta korostetaan myös varautumisen osalta. Palveluntuottajien on myös osallistuttava valmiussuunnitteluun sekä toimintaan häiriötilanteissa ja suuronnettomuuksissa niin normaalioloissa kuin poikkeusoloissa.

Pykälä 39: Yksilöityjen ammattilaisten työaikoja tai alihankinnan ostokohteita ei ole syytä rajoittaa lailla. Sote-keskuksella tulee olla oikeus järjestää palvelunsa tuotanto itsenäisesti.

Pykälä 86: Maakunnan pitäisi esityksen mukaan tehdä päätös suoran valinnan yksiköiden valikosta vuodelle 2022 jo vuonna 2019: vuosi 2021 riittäisi.